

GEÇERKEN

güzel bir iz bırakmak için

Mayıs 2025 · Sayı: 56

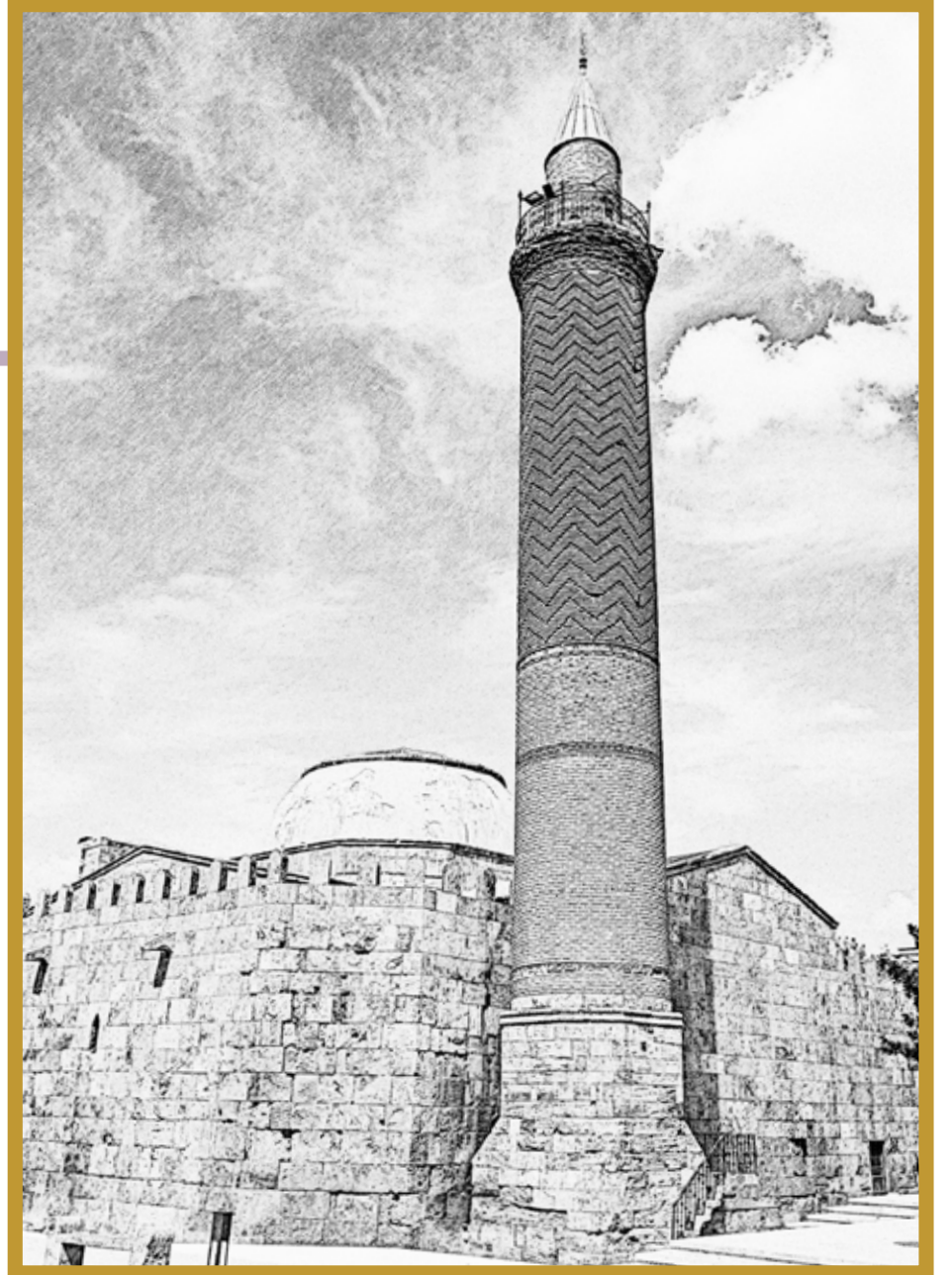


FAKAT KAPAMA GÖZLERİNİ KENDİNE,
CANINDA BİR ŞEY VAR GÖRMEMEYE DEĞER. ”

Cacabey Medresesi

Gıyaseddin Keyhüsrev b. Kılıçarslan döneminde Kırşehir'i bilim, kültür ve sanat beldesine dönüştürmek isteyen Nurettin Cibril b. Cacabey tarafından sonsuz bir inançla 1272 yılında bozkırın ortasına yaptırıldı. Kur'an-ı Kerim'in izinde ve rehberliğinde matematik, fen bilimleri ve astronomi alanında ders vermek üzere Anadolu'da yaptırılan ilk medreselerdenim. Daha 13. yüzyılda inşa edilen duvarlarımın kenarlarındaki sütunçelerimin üzerine işlenen desenler, fezanın ve yıldızların keşfine hazır ateşlenmiş bir roketin yükselişini ifade eder. Taç kapım üzerine yazdırılan Nahl suresinin 90. ayeti ile Âl-i İmrân suresinin 18. ve 19. ayetleri, uzayın sırlarını araştırmada Kur'an-ı Kerim'den alınan feyzin en önemli göstergelerinden biridir. Taç kapımın yanındaki sütunçelerim üzerindeki küreler, Ay'ı temsil eder. Yapımın birçok yerinde Ay, Güneş ve gezegenleri temsil eden mimari unsur bulunur. Avlunun ortasına yapılan rasat kuyusuna düşen yıldızların izinde asırlar öncesinden gökyüzünün sırları çözülmeye çalışıldı. Rasat kuyusundan başka uzayı gözlemlemek için yapılan kulem, sonradan minareye dönüştürüldü. İrili ufaklı birçok mekân yaptıran Cacabey, hayranlık uyandıran duvarlarımın arasına defnedildi.

ZÜBEYDE ANDIÇ



Geçerken

Mayıs 2025 - Sayı: 56
ISSN: 2717-9990

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına

Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar Doymaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia Levent Abul

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Zeynel Abidin Akduman

Editör
Emin Gürdamur

Yayın Koordinatörleri
Selma Maşlak
Sümeyye Özgen
Zeynep Onar

Sosyal Medya
Asuman Baran

Arşiv
Ali Duran Demircioğlu

Dijital Medya ve Arşiv
Şahin Bodur

Grafik Tasarım
Epa-Mat Basım Yayın Prom. San. Tic. Ltd. Şti

Kapak Resmi
Halime Karataş

Kapak Sözü
Muhammed İkbāl

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel: 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92

Yazı, görüş ve önerileriniz için:
gecerkendergi@gmail.com

Abone İşlemleri
Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik
dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No
Döner Sermaye Daire Başkanlığı TC Ziraat Bankası,
Mustafa Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Yayın Türü
Aylık, Yaygın, Süreli Yayın,
Geçerken (Türkçe)

Basım Tarihi
24.04.2025

Baskı
İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas Plaza No:11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
TEL: 0 212 454 30 00

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Geçerken, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden hiçbir ortamda alıntı yapılamaz.



2 / İBRAHİM TÖKEL
BÜYÜSÜ BOZULAN DÜNYA

6 / NURAY ALPER
SAMIHA AYVERDİ'DE KOL KOLA YÜRÜYEN İKİ ZİRVE:
ÜSLUP VE GAYE

10 / ZEYNEP SAYMAN
BİR DÜŞÜN İÇİNDE BİR DÜŞÜŞ

14 / RUKİYE AYDOĞDU DEMİR
İMPARATORLUK'UN EN UZUN YÜZYILINDA BİR MUHADDİS:
AHMED ZİYAEDDİN GÜMÜŞHANEVİ

17 / BİRGÜL YANGIN ASLANOĞLU
AYAKÜSTÜ SORULAR

18 / AYŞE ŞENTÜRK
ÂDEM

21 / MEHMET AYCI
SENİ KİMLER OKUDU?

22 / RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ
OKUMAK: HAYATIN RİTMİNE
KULAK KESİLMEK

24 / ZEYNEP ONAR
KUYRUK ACISI

26 / HACİRE BÜKÜM YILMAZ
BİR YAZI BİR ÇİZİ

27 / HASİBE ÇERKO İLE SÖYLEŞİ
“UFUKLU BİR ANLATIM DURU GÖNÜLDE FİLİZLENİR.”

33 / ABDULBAKİ İŞCAN
ÜÇ TAVSİYE

34 / CANAN OLPAK KOÇ
KALEM'İN KALEM'LE TARİFİ

37 / BÜŞRA MELEK GEDİKOĞLU
BAŞKA SESLER: PARK NOHAE

38 / HATİCE İS
YOLCULUK

40 / FATMA ASİYE ŞENAT
KESKİN NİŞANCI DUASI

42 / TUBA NUR UMUT
SİNOPTİKON

44 / SUAVİ KEMAL YAZGIÇ
SAFİYE EROL'U OKUMAK İÇİN 10 SEBEP

46 / MEHMET ÖNDER KARAKAŞ
ZAMANLA ÇARPIŞMAK VE KENDİNLE KARŞILAŞMAK

48 / MERVE NUR YALÇINKAYA
GEÇMİŞ ZAMANIN PEŞİNDE

R
E
K
İ
N
İ
Ç
İ

Büyüsü BOZULAN DÜNYA

 BR H M T KEL



 u satırlar geleneksel bilim anlayışından uzmanlaşmaya geçişte, 19. yüzyılda yaşanan bilginin değişiminin niteliğe yönelik durumunu ortaya koymaktadır: “İmparatorlukların -Hindistan’da İngilizlerin, Kuzey Afrika’da Fransızların, Kongo’da Belçikalıların ve benzerlerinin- yükselişi, yönetenler ve onların memurları için yönettikleri coğrafya, kaynaklar ve halklar hakkında bir şeyler öğrenmeyi zorunlu hâle getirdi. Bölgeler taranıp ölçüldü ve haritalandı, ayrıca sakinlerinin emperyal rejimlere karşı itaat yahut isyan etme eğilimleri hakkında rapor yazıldı. Yurt içinde de kolluk g  leri daha fazla enformasyon topluyordu.”¹

Bu ve benzeri yüzlerce gerekçe yüzünden modern bilim dediğimiz yeni bilme biçiminin etnolojisi çıkarılabilir. Nihayetinde Batı uygarlığı söz konusu gerekçelerle modern bilme biçimini  retmişt r. Ne için ve ne pahasına? Kısaca dünya için ve dünya pahasına diyebiliriz kestirmeden.

Sizin de kolayca keşfedebileceğiniz bir tenakuz söz konusu. Nasıl hem kaybedilen dünya hem kazanılan dünya oluyor? Geleneksel antik dönemde ve Orta Çağ'da dünya varlığı ve algısı tam olarak bugünkü gibi değildi. Geleneksel dünyada örneğin bir nehir; doğduğu yerler, suladığı topraklar, yarattığı manzaralar veya içinde balıkları ile dünya içinde, dünyanın ayrılmaz bir parçası olarak vardı. Böyle bir dünyada bilim insanı bu nehre bakarken tüm bu boyutları ve bütünlüğü içinde dünyadan kopmayan bir varolan olarak algıladı dünyayı. Ancak yukarıda alıntıladığımız paragrafın tarif ettiği biçimde modern bir uzmanın gözünden bir nehir nasıl algılanır? Bu uzman diyelim ki bir enerji uzmanıdır. Bu uzman nehri incelemeye başlar; saniyede kaç metre küp su akıtıyor; debisi, eğilimi nedir? Baraj kurulabilecek bir topografyası var mıdır? Yıllık yağış alma ölçeği nedir? Ne kadar enerji üretebiliriz? Bu düşünüş (Heidegger düşüncesine göre teknolojik bir düşünümdür bu) nehri artık kendi bağımsız habitatından uzak olarak düşünmeye başlamaktır. Yeni dünya veya yeni bilim işte böyle kurulur. Geleneksel ilişki biçimlerinden koparılan bir nehir, bir dağ ya da bir köy tamamen ölçmenin biçiminin, faydanın perspektifinden ele alınır. Dünyanın, yurdun ve tabii üstünde yaşayan insanların ayrılmaz bir parçası olan nehirler artık dünya bölgesel enerji sistemlerinin, şirketlerinin nesnesi konumundadır. Politikacılar, strate-

jistler, enerji ve güvenlik uzmanları için bir nehir balıkları, taşıdıkları ve besledikleri toprakları hele hele manzaraları açısından artık görülmez bile. Bugün Nil Nehri tarihsel anlamıyla değil; Etiyopya, Sudan ve Mısır arasındaki uluslararası enerji ve tarım ihtilafının konusu olarak vardır. Orta Doğu'yu tarımın, yazının ve kutsallığın merkezi yapan Dicle ve Fırat yani kadim Mezopotamya'nın kökleri, bugün bölgenin en önemli savaş ve ekonomik enstrümanları arasındadır.

İşte dünyanın büyüünün bozulması derken bütün bu olan biten kastediliyor. Nehirler, dağlar, denizler, kır manzaraları, hayvanlar, bulutlar, tüm bu varlıklar; insanın kendi içinde uzun tarih boyunca evinde hissettiği ve yurt edindiği (heimat) varlıklar; bugün artık ekonomik değerlerinin kullanılabilirlikleri oranında kıymet sahibidirler. Kadim zamanların büyüü ve kutsal dünyası yerini istatistiklere, raporlara ve uzman görüşlerine bırakmıştır.

Şimdi olan bitenden daha korkunç bir sürece girdiğimiz düşünülüyor. Bu yeni zamanların modern zamanlara rahmet okutacağı söyleniyor. Transhümanizm, biyo-politika tartışmaları insan dediğimiz türün sonunun yaklaşmakta olduğunu müjdeliyor! Cinsiyetsizleştirme, üreme ve ahlakın temeli olarak aile dışı arayışlar, yapay zekâ destekli çiplenmiş biyocanlılar çağının başlamakta olduğu dillendiriliyor.

Dünyaya yön veren güçlerin, bütün olan bitene karşı uzmanlığın “demir kafesi”nden baktıklarına şüphe yok. Devletlerin zenginliğinden çok daha zengin uluslararası şirketlerin -özellikle bilişim şirketlerinin- nasıl bir dünya inşa ettiklerine ilişkin hiçbir bilgi paylaşımı yapmamaları dikkat çekicidir. Eskiden büyük konvansiyonel şirketler (silah ve petrol şirketleri, otomobil devleri) nasıl bir dünya istediklerine ilişkin ipuçları verir, bağlı vakıflar veya sivil toplum kuruluşları aracılığı ile şirketin gelecek tasavvurları hakkında bilgi edinilirdi. Ancak son yirmi, otuz yılda ortaya çıkan ve köklerine erişemediğimiz bu dijital devlerin (Google, Apple, Tesla vb.) nasıl bir dünya inşa ettiklerini anlayamıyoruz. Bu şirketler de nasıl bir dünya istediklerine ilişkin son derece ketum davranıyorlar.

Yapay nehirler, yeşil ormanlar içinde, insanların bisikletleriyle işlerine gelip gittikleri Silikon Vadisi devleri; Filistin'de, Afrika'da, Amazon kenarlarında aşağılanan, katledilen, sürülen insanlar hakkında nedense çok suskun. Kimi Hindu kimi melez kimi Uzak Asyalı bu şirket CEO'ları bitmez tükenmez hırslarıyla dünyayı yakıp yıkıyor. Görünürde son derece sivil, yeşil yanlısı, iklim budalası, sevgi yumağı bu melez canlıların, dünya yakılıp yıkılırken tek dertlerinin, ürünlerinin bilmem kaçınıcı versiyonlarını insanlara satmaya çalışmak olduğunu söyleyebiliriz.



**Kadim zamanların
büyölü ve kutsal
dünyası yerini
istatistiklere,
raporlara ve
uzman görüşlerine
bırakmıştır.**

Şimdi 21. yüzyılın ilk çeyreği biterken dünya bambaşka yollara sapmış durumda. Gerçekleşen dijital devrim ve post-hümanist anlayışlar hemen her yerde (Doğu'da ve Batı'da) geleneksel insan anlayışını yerle bir ediyor. Aydınlanma ve modernizmin yükselişine karşı insan merkezli, kutsal merkezli bir düşünce geleneği başlatan romantikler; aydınlanmacıları, yeni bilimcileri dünyanın büyüünü bozmakla itham ediyorlardı. Büyüsü bozulan, hemen her köşesi kirletilen; bireyi, özgürlüğü, düşü ve kutsalın her türlüünü baskı altına alan; insanı animal laborans (çalışan hayvan) olarak gören bu yeni dünya, tüm haşmeti ve dala-veresiyle işte karşımızda. Bildiğimiz anlamda insan artık geride kalan bir alt varlık olarak görülüyor. Dijital dünyaya eklenmemiş, networkün dışında yaşayan, ağa bulaşmamış insanın hiçbir anlamı kalmadı. Saf kalma konusunda inat eden insan, tarih öncesinden kalma dinozorlar gibi muamele görüyor.

Bütün olan bitenden elbette Türkiye de payına düşeni alıyor. Osmanlıların, dünya değişirken, kapitalizm yükselirken, yeni bilim dünyayı dönüştürürken olan biteni uzaktan izlediği sık sık dile getirilir. Bu uzaktan izlemek gücü yetmeyeceği şeye pasif bir şekilde uzaktan bakmak anlamında değildir. Olan biteni gayet iyi anlamaktadır. Ancak Osmanlı paradigması, insan ve toplum kurgusu, bu işleyişe katılabilecek bir anlayışta değildir. Daha doğrusu böyle bir anlayış geliştirebilecek esneklikte ve genişlikte değildir. Batı'da olan biteni dikkatlice takip eder, teknik anlamda yer yer

uymaya çalışır ancak nefesi yetmez. Sonra tabii bozgun süregelir. Kaybedilen savaşlar, topraklar, toplumsal insicam derken son iki yüz yılını bu oluşan ve hiç kapanmayacak açığı kapatmaya harcar.

Açığı kapatamadık ama esnedik. Batı dışı modernliklerin hiçbirisi bu açığı kapatamadı ve onlar da esnedi. Dolayısıyla hiç kimse hiçbir yere varamadı. Kaybedilen "dünyanın büyüü" oldu. Nehirler kurudu, denizler kirlendi. Dijital devrimlerle, biyo-politikalarla insan yükseltilmeye çalışılan geri bir tür artık...

Çok mu umutsuz konuştuk. Öyleyse şu alıntı ile bitirelim.

"Şu da var ki yine Heidegger'e göre, teknolojinin (modern bilimin) çağa hâkimiyeti olumsuz bir şey değil ama esasen varlığın dönemsel bir 'yazgısı'dır, dolayısıyla bu hâkimiyete karşı dolaysız bir beşerî müdahaleyle çare bulmak mümkün değildir. Yine de Heidegger, Hölderlin'in bir mısraından ilhamla, 'tehlikenin olduğu yerde, koruyucu gücün de serpilip gelişeceğini' ifade etmekte belli bir karamsarlığa rağmen umudu elden bırakmıyor görülmektedir. *Tekniğe Yönelik Soru* şu satırlarla biter: 'Tehlikeye ne kadar yaklaşırsak, koruyucu güce giden yollar o kadar parlak bir biçimde ışıldamaya başlar ve biz o kadar soruşturucu hâle geliriz. Çünkü soruşturma düşünmenin dindarlığıdır.' Burada teknolojinin, daha özel anlamda da teknolojik mantığın hâkimiyetine karşı, düşünme, soruşturma ve esasen de teemmül (durup düşünmek, tefekkürü devam

ettirmek ve iyice araştırmak) öne çıkıyor.”²

Yeryüzü Yakılıp Yıkılırken

Yukarıda bahsettiğimiz düşüncele-ri konu edinen o kadar çok kitap, düşünür, sanat eseri var ki saymakla bitmez. Esasen Batı düşüncesinin son yüzyılındaki etkili düşünürleri- nin tamamı Batı düşüncesindeki bu sapkın eğilim üzerine eser vermiş- lerdir. Ne kadar etkileyici düşünür saysak hepsinin ortak özelliği belki modernizm ve modern bilim eleştiri- si üzerinedir. Nietzsche’den Der-rida’ya, Heidegger’den Baudrillard’a kadar yelpaze gittikçe genişler. Asıl şaşırtıcı olan çok sayıdaki büyük entelektüellerin Batı düşüncesini bu kadar eleştirmesinin Batı politik düşüncesinde en ufak bir sarsıntı yaratmamasıdır. Bu gerçekten hayret verici bir durumdur. Almanya’da, Fransa’da, İngiltere’de çıkan büyük entelektüeller modernizmin kavşa-ğında yüksek sesle eleştiri getirdiler ancak karar vericiler nezdinde bun- ların hiç karşılığı olmadı. Esasında bunda modern düşüncenin kontrol edilemez ve çıkarıcı eğilimi yatmak- tadır. Bizzat teknolojik düşünmeye, çıkarıcı ve hesapçı akla laf anlat- manın gizli güçlüğü de var. Bu bir cimriye cömertliğin faziletlerini anlatmaya benzer. Her şeyin hız ve haz ekseninde döndüğü bir düzende yavaşlığın ve başkalarını düşünme temrinlerinin ne anlamı olabilir ki?

İşte bu eleştirel halkaya çarpıcı bir eser daha eklendi. Amerikalı sa- nat tarihçisi ve düşünür Jonathan Gray’ın, ismi de son derece çarpıcı olan kitabı *Yeryüzü Yakılıp Yıkılırken*.

Kitabın alt başlığı durumu daha da belirginleştiriyor: “Dijital Çağdan Kapitalizm-Sonrası Dünyaya” Nasıl bir dünyada yaşadığımızın dehşetli anlatımını kitaptaki “yakıp yıkma” adlandırmasından anlayabiliyoruz. Kitabın İngilizce adındaki yakıp yıkma (scorched) kelimesini şöyle açıklıyor yazar: “Modern sanayi uygarlığı dünyayı ateşe vermenin eşiğinde. Artık kapitalizmin en son yakıp yıkma (scorched) safhasın- dayız. Askerî bağlamda bu tabir, yenilmiş bir halkın veya yaklaşan bir ordunun faydalanmasını engellemek için hayati kaynakların imha edil- mesi anlamına gelir.”³

Kitap kolonyal kapitalizmin dünyayı yavaş yavaş ele geçirmesinden dijital ve çevrim içi kapitalizmine evrilme sürecini çarpıcı bir biçimde ele alı- yor. Tek çözüm olarak fişleri çek- mek ve çevrim içi olmayı reddetmek gibi radikal fikirler önerse de kitap, geldiğimiz yerin geri dönülmezliğin- i, trajikliğini çarpıcı bir biçimde dile getiriyor.

Kitaptaki şu alıntılara dikkat:

“İnternetin on yıllardır esasen askerî kurumlarla araştırma kurumları tarafından kullanılan bir şebeke olmaktan çıkıp 90’larda herkesin ulaşabildiği çevrim içi bir hizmet hâline gelmesi mühendislik bir ilerleme değil. Daha ziyade sermaye akışlarının yeniden düzenlenmesi ile ilgilidir.”⁴

“İnternet 90’ların ortalarından itibaren bünyesi icabı demokratik, merkezleştirici ve hiyerarşi karşıtı diye reklam edildi. Yukarıdan aşağı

denetimden azade, serbest fikir mü- badelesi için eşi benzeri görülmedik bir araç olduğu söylendi. 70’lerde kablolu TV geniş kesimlerce ulaşılabilir hâle geldiğinde dile getirilen ama gerçekleşmeyen bir safdil coşku yaşandı. ‘Dijital müşterek’ diye bir şey asla olmadı, olmayacak.”

“İnternetin başlarda ‘daha özgür’ veya daha açık gibi görünmesinin tek nedeni finansallaştırma ve gasp projelerinin ha deyince ortaya çık- maması, 2000’lerdeki ivmelenmenin beklenmesiydi.”

“Sınırsız dijital oyun ve eğlence, sistem karşıtı kitle hareketlerinin ortaya çıkması üzerinde caydırıcı etki yarattı. Gerçekteyse internetin, bir sürekliliği olan sistem karşıtı örgütlenme ve eylemlerin ortaya çık- masını önleyen ve devre dışı bırakan bir düzenlemeler bütünü olduğu ortaya çıktı.”⁵

Bu ve benzeri kitaplar da gösteriyor ki kapitalizm ve modernizm eleştiri- si çalışmaya devam ediyor.

Kaynakça

1. Peter Burke, *Polimat*, Çev. Gökhan Yavuz Demir, Dr. Zeynep Dörtok Abacı, Isık Yayınları, 2024, s. 205.
2. Özkan Gözel, *Heidegger’in Dünyası*, Ketebe Yayınları, İstanbul: 2022, s. 54.
3. Jonathan Crary, *Yeryüzü Yakılıp Yıkılırken*, Çev. Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul: 2023, s. 49.
4. Jonathan Crary, *Age*, s. 20.
5. Jonathan Crary, *Age*, s. 21.

SAMIHA AYVERDİ'DE KOL KOLA YÜRÜYEN İKİ ZİRVE: ÜSLUP VE GAYE

nuray alper

**Ayverdi, içinde büyüdüğü
kültür ve edebiyat ortamını
kendi sanatının tılsımı yapar. ”**



Bir süredir Samiha Ayverdi okumaları yapıyorum ve bu okumalara ömrümün kırk birinci durağında, olgunluk çağında başlamış olmanın hüznünü yaşıyorum. Neyse ki bu hüznün, fark edememiş olma düşüncesini teselliye dönüştürünce yumuşuyor, yerini “hiç değilse şimdi yakalamış” olmanın huzuruna bırakıyor. Ayverdi özellikle günümüz edebiyatında daha çok hasretini duyduğumuz o muhteşem üslubunu, kadın duyarlılığı ve sezgisini de ekleyerek kâğıttan sandıklara koyan ve sonra kıyılarıımıza yollayan derinlikli bir kalem. Türk edebiyatı kudretli sanatkârlar çıkarmış ve birileri fark edemese de başka birileri bu sanatı takdir ayrıcalığı yaşamış. Nitekim Ayverdi’nin *Bir Dünyadan Bir Dünyaya* adlı kitabının ilk sayfasında Nihad Sami Banarlı’nın yazardan “yaşayan kadın muharrirlerimizden en kudretlisi” diye bahseden metni bunu doğrular. Şüphe yok ki Samiha Ayverdi tepeden tırnağa estetik bir üslup olsa ve lisan güzelliğinin zirvelerinden konuşsa da bundan ibaret değildir. Kendinden taşıp kelimelerini kuşatan yüksek imanıyla İstanbul kadınının zarafetini buluşturan yazar, ortaya üslup güzelliğini elden bırakmayan büyük bir dava da koyar. Samiha Ayverdi düşündürür. Okurunun sınırlarını zorlar-ken bulunduğu konumu irdelemesini sağlar. Kemal Yurdakul da *Bir Dünyadan Bir Dünyaya* için kaleme aldığı takdim yazısında Samiha Ayverdi’nin sohbetlerinde sık sık asıl eserin “insana insanlık haysiyeti kazandırmak olduğunu” vurguladığından bahseder.

Genetik Miras ve Samiha Ayverdi'nin Çizdiği Hasret Çerçevesi

Samiha Ayverdi'de eser, bir dil inceliği inşa ederken edebiyatın, yazarından ziyade toplumunu onarması, tanzim etmesi ve ona hizmet taşıması amacındadır. Yani yazarda edebiyat yüce bir davaya yöneliktir. Kazım Yetiş, Samiha Ayverdi hakkındaki tezini hazırlarken onu böylesine donanımlı, vatan ve millet aşkıyla taşkın yapan nedenleri araştırır ve yazarın köklerine inme gereksinimi duyar. Esasında Yetiş'in bir geleneğin gölgesinden giden yaklaşımı çok değerlidir. Nitekim edip ve eser arasındaki münasebette metnin kişiye has bir parmak izi olduğu düşünülmelidir. Yetiş de pek çok araştırmacı gibi okudukları ve duydukları ile yetinmeyerek yazıcının hatıralarına ihtiyaç duyduğunu söyleyince Ayverdi "Yazayım öyleyse..." der ve bu anlamlı adım onun *Bir Dünyadan Bir Dünyaya* adlı hatıralarının kaleme alınmasına vesile olur. İlgili eserinde Ayverdi, çocukluk hatıralarını çıkarırken bile bir amaç ortaya koymakta, düşündürmeyi esas almaktadır. Esasında o, uzak bir dünyanın, bir rüyanın lisanıyla konuştuğu pek çok satırında, içinde kanat çırpın sesi henüz körleşmemiş kalplere duyurma telaşındadır.

Bir Dünyadan Bir Dünyaya kitabında Ayverdi, abisinin küçükken sahip olduğu birtakım özelliklerden bahisle onun ilerleyen süreçte *Osmanlı Tarihi Mimarisi* adlı eseri yazdığını anlatır (s. 26-27). Bu noktadan

anlaşılmaktadır ki mevcut kabiliyet aileden gelen genetik bir yatkınlıkla da alakalıdır. Hatıra olarak da okunabilecek *Ne İdik Ne Olduk* adlı deneme kitabında da henüz dört beş yaşlarında aile üyelerinin arasındaki münasebeti irdelemeye başlayan; anneanne, dayı, anne üçgenindeki manevi iletişimi anlamlandıran Ayverdi yazma sanatını, tabiatı kadar içinde doğup büyüdüğü ortama da borçlu olduğunu işaret etmektedir. Samiha Hanım bu denemelerinde 1914 Harbi'ni; savaş günlerinin halk üzerindeki tesirini detaylandırarak işler (s. 118-128). Kitapta Sultan Abdulhamit'in tahtından alınması ve taraftarlarının asılmasıyla içselleştirilen süreç, çocuk yüreğin sisteme muhalif bir adam olan babada gözlemediği hayal kırıklığı, Trablus Harbi, henüz o yaşlarda tekâmül gösteren bir farkındalıkla ele alınır. Böylece okur Ayverdi'nin içselleştirdiği süreci tüm yönleriyle takip imkânına sahip olur.

Zaten Ayverdi hatıralarında çağına damga vuran edebiyatın hissizliğinden şikâyetçi, eleştirel bir tavır içindedir (s. 47, 48, 49). "Yama" diye nitelendiği Batı edebiyatına çocuk yaşta getirdiği bakış açısı onun bütün bir edebiyatını şekillendirecek ve estetik hazla bütünleşen dev bir davayı merkeze almasına neden olacaktır. "Köyde, şehirde buram buram tüten ve fırsat kollayıp başkaldıracak işleme olan, oya olan, çizgi, yazı, nakış, süs, ziynet, oyma, döğme, daha neler ve neler olan o asil sanat heyecanımıza ne oldu ki derine kaçan sular gibi, görünmezlere karışıp

gitti?" dediği *Ne İdik Ne Olduk*'ta eski devirlerde her evin aşağı yukarı bir akademi havası taşıdığını, kiminde saz-söz, iyş ü nuş'un, kiminde ise el sanatları ve çeşitli kollarda zirveleşmiş ustaların birbirinden baskın hünerlerinin münakaşa edildiğini, kalemıraşçılıkta, divitçilikte, mak-tacılıkta, ebruculukta, kâğıtçılıkta mesafe almış sanatkârların dilden dile övüldüğünü yahut acı tenkitlere uğradığını söyleyerek bir hasretin çerçevesini çizer (s. 168). Samiha Ayverdi çocukluk ve ilk gençlik dönemlerini İstanbul konaklarının sanatla iç içe geçmiş zamanlarında yaşamış ve ömrünün geri kalanında yaşadığı hayatın hasretini çekmiş bir edebiyatçıdır. Yazarın mizacından gelen hassasiyetin, bilinçaltına nakşolan o altın çağ ile birleşmesinden ortaya bir edebî servet çıkar.

Anlaşılmaktadır ki Ayverdi, içinde büyüdüğü kültür ve edebiyat ortamını kendi sanatının tılsımı yapar. O hasret çekmeyi unutmuş bir çağda çektiği hasreti imkâna çevirmiş, bu sızıyı mürekkep olarak kullanabilmiştir. *İbrahim Efendi Konağı* adlı eserinde de Osmanlı'nın son dönemlerindeki İstanbul'a kendinden önceki neslin incelikleri üzerinden bakmayı bilen Ayverdi, şehri; yaşam biçimi, hukuk nizamı, asayiş, halk arasındaki ahitleşmesi, konakları ve konakların içindeki haremlik ve selamlık daireleri, kalfa odaları, yerli ve yabancı dolapları, kahve fincanları, ağa odalarıyla okur. Ayverdi bu kitabında Osmanlı medeniyetinin inceliklerini ve bu inceliklerin rotasından şaşarak nasıl bozulmaya

yüz tuttuklarını anlatmak gayesindedir. Dolayısıyla yazarın malzemeleri, önce içine doğup büyüdüğü ata ocağı, sonra Osmanlının eyiz sandığıdır.

Diğer yandan onun yirminci yüzyılın ilk yarısında yaşıyan önemli mutasavvıf Kenan Rifai ile gönül bağı kurduğu, tarikat görüşlerini modern zaman üzerinden yorumlayan bu İslam büyüğünden etkilendiği bilinmektedir. İşte, Ayverdi romanlarının önemli bir karakteristiği hâline gelen ve kitaplarındaki diğer bütün aşkları; aşık ve maşukları, rehber, mürşit, hoca sıfatıyla gölgede bırakan kudret, bu tercihinin iz düşümüdür. Ayverdi romanlarındaki ana karakteri etkileyen bu kişiler bir ğretmen, bir mürşit oldukları kadar yazarın geçmişinden getirdiğini yarınları taşıma ve öğrendiğini öğretme arzusunun da bir ürünüdür.

Bir Mana ınarının Altında Ana Karakterler

Samiha Ayverdi'nin romanlarının en mühim niteliğini ana karakterin manevi bir büyüğü tabi olması yahut ruhundaki arayışı/açlığı doyuran bir ustayı merkeze alması belirler. Örneğin yazarın *Batmayan Gün* romanında arayış, vefat etmiş bir dede üzerinden geekleşmektedir. Aliye, annesi ve kardeşleri ile yazları gittiği ve dedesinin vefatından sonra yerleştiği konakta onun defteriyle karşılaşır. Günlükleri okudukça nasıl büyük bir zenginliğe yönelmiş olduğunu anlayan geç, içinde bulunduğu sığlıktan kaçmak için sık sık defterle baş başa kalmakta, hayatının pusulası yapacağı işaretleri aramaktadır. Bir gün dedesi İrfan Bey'in satırlarında onun da

hayran olduğu birine rastlar, Kerim Bey'e... Üstelik yalıdaki bir tabloda buradaki tarifile birebir örtüşen bir portre görür. Kitabın omurgasını oluşturan günlükler bundan sonra geç kızın hayatında daha ciddi bir yer tutacak ve ona deryasını arayan bir damla olduğunu hissettirecektir. Aliye, tanımadan hayranı olduğu bu mana arkadaşını, Kerim'i, yurt dışı yolculuğunda bulur ve kalpten kalbe sağlanan akışın şiddetine takat getiremeyerek yatağa düşer. Ayverdi romanında bu dostluğun maddi beklentilerden arınmış bir yol arkadaşlığı olduğu sıkça vurgulanır. Zira Kerim Bey çocuklu ve evli bir adam olmasının yanı sıra, geç kızdan da yaşça büyüktür. Üstelik oğlu, Aliye'nin arkadaşıdır. Samiha Ayverdi'de görülen mürşit-mürit ilişkisi bu kitapla sınırlı değildir. *Yolcu Nereye Gidiyorsun* adlı roman da seneler sonra doğduğu için ailesinin istenmeyeni ve cılız çocuğu olan, bu sebeple üzerinde durulmayan, hatta mütemadiyen aşağılanıp incitilen Adli'nin merkezinde ilerler.

Kendi kendini edebiyatla, sanatla beslemeye muvaffak olan ve i dünyasında derinleşen bu ocuk bir süre sonra yatılı okula gönderilir. Hafta sonlarını dayısı ile anneannesinin yaşadığı evde geçirir. Kendisi gibi anneanne ve dayı evine sonradan dâhil olan Mecbure'ye gönül verir. Kitapta okur nazarında sıradan olan Mecbure'ye atfedilen derinlik, başkarakterden ve dolayısıyla ona nefes olan Ayverdi'den gelmektedir. Ayverdi kendi özelliklerini, romanlarında can verdiği güzel kadın karakterlerde yeniden canlandırır. Adli'nin içindeki cevheri keşfeden ve bu cevheri Mecbure'ye ynlen-dirmesini sağlayan ise Cem adlı bir beyefendidir. *Batmayan Gün*'de

torununun okuyacağı mektupları geride bırakmış dede *Yolcu Nereye Gidiyorsun*'da yerini, Adli'nin babasının her akşam icra ettiği edebiyat meclisini süsleyen ve üslubuyla, tarzıyla, hudutsuz merhametiyle hatta kimsenin bakmadığı bu çocuğa temayülü ile Cem Bey'e bırakır. Adli'nin ufkunda bir sarsıntı meydana getiren Cem karakteri, ocuk ruhuna nüfuz eden özel bir karakterdir. Balıkesir'e tayininden sonra da kh Adli'ye okutulan kh bizzat ona yollanan mektuplarındaki sıra dışı anlatımlarla yol gösterici bir rol üstlenir. Ancak Adli, Aliye'nin aksine bilinçli bir şekilde onun büyük ummanında kaybolmayı reddeder. Cem Bey ile rabitasını mesafeli bir şekilde yürütür. Sadece Adli'ye değil çevresindeki pek çok kimseye de tesir eden Cem Bey, bilhassa edebiyat meclislerinde Hatemi Hoca ile münazaralarda bulunur ve mesafe payı da olsa bunlar kşk Adli'nin dünyasını şekillendirmesine yardımcı olur.

“...tane ve tohum, topraktan baş ıkarmayınca güneşin ve rüzgârın dostu olamaz. Sen ki beşeriyet zemininde gmlsn, baharın, gözün letafet ve nimetlerini ne bilirsin? Ana karnındaki cenin de o rahimden azat olmadan evvel gıdalandığı kandan daha leziz bir gıda ve bulunduğu yerden daha geniş bir meydan tasavvur edemezdi. Vaktaki dünyaya çıktı, burada o kanı unutturacak ne gıdalar ve ne genişliklerle karşılaştı. Asıl hayata nazaran dünya da bir ana rahmidir (...) Dünya ruhların bir deneme ocağıdır. Hayat ise bu keml ve irfan yuvasından çıktıktan sonra başlayacaktır. Buradan temiz bir kalp diplomasını alana ne mutlu hocam!”

Üslupçu Bir Yazar Olarak Samiha Ayverdi

Ayverdi'nin roman ve hatıraları, bir davanın ve hizmet şuurunun tefsiri olduğu kadar estetik bir haz duygusuyla da okunmaya müsaittir. Daha önce de belirtildiği gibi Ayverdi, mürşit lisanından kaleme aldığı hikmet yüklü sözlerle üslup güzelliğini son seviyeye getirir. Ancak altını çizmek gerekmektedir ki yazar hem tabiatı icabı hem de rahlesinden geçtiği görgü ve birikim münasebetiyle en açık meseleleri bile sıradan cümlelerle kaleme almaktan imtina eder. Ayverdi'nin *İbrahim Efendi Konağı*'nda geceyi mavi yemenisini başına bağlayıp yıldızdan mücevherlerini de takan bir kadın gibi betimlemesi (s. 249), yazları aile efradının taşındığı köşkü anlatırken aile kızlarının odalarının bulunduğu son kattan “eşyalarının asil çizgileriyle sanki gökyüzüne asılmış bir peri sarayı gibiydi” diye bahsetmesi (s. 251) onun ne kadar seçici bir lisan taraftarı olduğunu ortaya koymaktadır. Kitapta köşkün camlarından seyredilen o müthiş manzaranın “İkinci kat pencerelerinin hizasına kadar yükselmiş çamların üstünden görünen mavi sular, zümrüt tepeler mesafelerin ardında küçülüp minyatürleşmiş karşı sahilin şahane yalıları, muhteşem köşkleri ve bu masal cennetinde yaşayan meşhur insanların neşrettiği şevk, zevk, irfan, edep, görünmez bir kudret, imzasız bir şiir gibi dalga dalga yaklaşır, sarhoş eder, mest eyleyip gider, amma gene gelir daha kuvvetli daha müstebit, daha sözü geçkin, her dokunduğunu büyüler öyle giderdi.” cümleleriyle betimlenmesi okura bir sarhoşluk hissi verir. Ay-

verdi konağa gelen kötü haberi bile “selamlıktan hareme iğne deliğinden sızan kokuya” teşbih yaparak “çarçabuk geçirilmesi gereken” (s. 263) bir yolcu şeklinde sunar.

Ayverdi'nin romanlarındaki tabiat tasvirleri onun sanatsallığından nasip alır: “Benden uzaklaşan dünyadan biraz daha kaçmak ister gibi, pencereden az daha sarkmıştım. Sular, kımıldadıkça renkten renge giren harelî bir kumaş gibi, sanki soyunmasını beklediğimiz bir güzelin körpe vücudunu inat ve ısrarla sarıp örtüyordu. Bu sularla nasıl bir irade ve birleşme hülyası vardı ki kayıkların, sandalların gelip geçişleri onları parçalamıyor, dağıtmıyor, birliğine kastetmiyordu. Sanki bu sular hiç cefa görmemiş, hiç ezilip hırpalanmamış, ne çatanaların pervaneleri ne gemilerin uskuları ne kayıkların dümenleri, kürekleri, onların sükununa tecavüz etmemişti. Bu sular hazlı rüyalarından uyanmamak için bir ezel yemini etmiş benziyordu.” (s. 147)

Üslupçu bir yazar olduğu anlaşılan Samiha Ayverdi estetik arzusunu öyle ön planda tutmakta ve yüksek bir seviyeden konuşturmaktadır ki kötü hadiselerle birlikte eğitimsiz bir bekçinin, bir cariyenin, sıradan addedilen bir gencin bile konuşmaları bu estetikten nasip alır. Elbette mevcut durum zaman zaman öykünün gerçekliğini sekteye uğratmakta ve yazarın varlığını okura hatırlatmaktadır.

Bir gencin lisanından akarken fark edilmeyen, fark edilmediği için de üzerinde durulmayan şu teşbih yüklü ve basit görünümlü cümlelere dikkat edelim: “Herkes beni, sahife-

lerinde meraklı fikirler saklı olan bir kitap yahut bir arkeoloğun keşfettiği eski bir esermişim gibi merakla karıştırıyor, araştırıyor ve bulacaklarını bulduktan sonra da bir köşeye fırlatıp atıyor.” (s. 197)

Özenli bir uğraşın göstergesi olan, sıradan yazım tarzına meydan okuyan ve yazarın edebiyat poetikasını ortaya koyan bu durum bir üstünlük olduğu kadar roman akışı içinde bir zaaf da oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kitaplarında Osmanlı tesiri taşıyan kadın karakterlere yer veren ve erkek karakterlerini de edebiyat ve tasavvufu meşgul, tahsilli kimselerden seçen Samiha Ayverdi bu karakterleri oturtmada ne kadar mahirse toplumun alt tabakasını resmeden halayık, aşçı, çaycı, terzi üslubunu oluşturmada o kadar zayıf kalır. Buradan hareketle Ayverdi eserlerinin yüksek bir zümreye hitap etmemesinin onun yöresel üslup çeşitliliğine yakın olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Kaynakça

1. Samiha Ayverdi, *Batmayan Gün*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul: 2001.
2. Samiha Ayverdi, *Bir Dünyadan Bir Dünyaya*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul: 2001.
3. Samiha Ayverdi, *İbrahim Efendi Konağı*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul: 1999.
4. Samiha Ayverdi, *Ne İdik Ne Olduk-Hatıralar*, Hülbe Yayınevi, Ankara: 1985.
5. Samiha Ayverdi, *Yolcu Nereye Gidiyorsun*, Damla Yayınevi, İstanbul: 1975.

BİR DÜŞÜN İÇİNDE BİR DÜŞÜŞ

zeynep sayman

İLLÜSTRASYON ZEYNEP TUĞBA ERDOĞAN



İşte, yine orada. Bütün ihtişamı ile ışıltılı göğsünü sana açmış, başını yaslayan için bekliyor. Dokunabileceğin kadar yakın sanki ama bir o kadar da uzak, biliyorsun. Başını pencereye dayıyorsun önce. Ruhunu filizlendirecek, yaşadığın cendere-den çıkartıp sana güç verecek bir omzu düşlemekten yıllar önce vazgeçmiştin. Ama bu başkaydı. Cama yansıyan göz bebeklerinden içeri dalıyorsun. Ona ulaşabilmek için bu kara delikten geçmen gerekiyor. Sonra birdenbire kendine olan yabancı-lığından ürperiyorsun. O seni kabul ediyor, kendine çekiyor. Nihayet onun göğsünde buluyorsun başını.

*Civcivler acıktı, ötüşüp duruyorlar.
Doyur artık onları.*

Uykuya dalmak üzereyken boşluğa düştüğünü zannedip irkildiğin bir an gibi canını sıkıyor annenin bu seslenişi. Cevap verirsen o da bir cevap verecek, sonra sen, sonra yine o... Oysa bunu hiç istemiyorsun. Duymamış gibi davranıyorsun. Yani hiçbir şey yapmadan, gözlerini kırpmadan o ışıltılı göğse yaslanmaya devam ediyorsun. Günlerdir ruhunun burada, bu kadar iyi dinlendiğini hissediyorsun. Bıraksalar sonsuzluğa akıp gideceğini düşünüyorsun. Bırakmıyorlar.

*Zavallı yavrucaklar aklıktan ölecekler,
versene yemlerini!*

Burnundan derin bir nefes alıp ağır ağır veriyorsun. Kaldığın yerden devam ediyorsun yaslanmaya. Onu ilk fark ettiğin günü hatırlıyorsun.

Durgun ve bulanık bir göletin etrafında kıvranıp dururken birdenbire kendini okyanusun orta yerinde buluverdiğin o günü... Ya boğulup yok olacaktın ya da kaybolup sonsuzluğa karışacaktın.

Birkaç gün önce güneş tam tepedeyken hakikatin peşinden gitmek için evden çıktığında sarı renkli büyük bir kepçe, hep gölgesinde yaşadığınız iki katlı kerpiç evin bahçesine giriyordu. Sadece iki ana bir kuzu kerpiçlerle örülmüş yüksek duvarlar değil, içinde yaşayan analar, kızlar, babalar, oğullar da kanatlarıyla gölgelemiştiniz sizi. Onların sıcacık kuytu-su ısıtıyordu çoğu zaman içinizi.

*Ne zaman yemleyeceksin şu garipleri?
Vicdansız!*

Hakikati arayanlara geç kalmamak için yürümeye devam ettin. Son kez o bahçeye ve ağzını yukarı kaldırmış olan kepçeye baktın. Komşunuzun uğurlar olsun derken salladığı yumuk yumuk ellerinin yerine devasa bir canavarın güdük parmakları havaya kalkmıştı sanki.

Okulun matematik öğretmenlerinden Hasan Hoca davet etmişti seni. Cumartesi günü derneğimizdeki sohbete seni de bekliyoruz Havva, halkımızı genişletmek istiyoruz, kapımız herkese açık, demişti. Hakikati Arayanlar Derneği. Hakikat sohbetleri. Grinin en çirkin tonundaki üniformasının içinde debelenen kara kuru bir hademeyi niye aralarında görmek isterler ki, diye geçirdin içinden. Hem neyi

arayacaktın, hangi hakikati? Hakikat de neydi? Ama hayır diyemedin. O gün yola düştün. Yürümeyi yeni öğreniyormuşsun gibi çekingen, ace-mi adımlarla gidip kapısına geldin derneğin. Kendi kendine sorduğun “Benim burada ne işim var?” sorusunu daha idrak edemedi kapı açıldı. Kıvrarak başına doladığı şalın arasından sarkan röfleli saçları, sarı tişört üzerine giydiği mor otantik yelege, şalvarı anımsatan füme rengi bol pantolonu ile sıra dışı bir tarz yaratmaya çalışmış baştan ayağa bakımlı bu kadının kalın sürmeli gözlerine temas etmenle onun kıyafetlerinden yayılan kalıcı parfümün ciğerlerine dolması bir oldu. Bütün sevecenliğiyle gülümseyerek seni buyur eden kadının karşısında, bir kapının arkasındaki plastik askıya gelişigüzel asılıvermiş eski bir hırka gibi hissettin kendini. İçeriye doğru adım attıkça başın omuzlarının arasına gömülüyordu. Güzel karşılanacağından, güzel bir ortama geldiğinden adının Havva olduğu kadar emindin ama yine de ne geldiğin bu yeri ne de hakikati biliyordun. İnsan bilmediğinden korkarmış. Korka korka salona ulaştın. Okulda her gün görüştüğün Hasan Hoca, Der-ya Hoca, Betül Hoca ve Bilal Hoca sanki uzun zaman sonra seni ilk kez görüyorlarmış gibi sevinçli bir şaşkınlıkla karşılayıp yer gösterdiler. Biz de sohbete başlamadan önce biraz sohbet ediyorduk Havvacığım, diye soğuk bir espri yapıp güldü Hasan Hoca. Diğerleri ile birlikte sen de güldün, ayıp olmasın diye. Kaldıkları yerden devam ettiler sohbet öncesi sohbetlerine.



**İpek kumaşlarla
parlatmaya çalışsan
yine boz bulanık bir
tortu olup hayatının
dibine çöküyordu
kelimelerin. Susmak
en güzeliydi.**

Kendini oraya ait ve onlardan biri gibi hissedebilmek için can kulağı ile dinleyip kafa sallıyordun her ne söylüyorlarsa. Cümleleri aklında kalmıyordu ama kelimeleri yakalayabiliyordun. Marmaris, eşme, Ayvalık, kolej, özel ders, akıllı saat, marka takıntısı, röfle, balyaj, iki yaş sendromu, Amerika, sömestr... Olur da bir şeyler sorup muhabbetlerine seni de dâhil etmek isterlerse onlara ayak uydurabileceğin kelimelerin var mı diye hemen sözlüğünün sayfalarını karıştırıverdirdin: Large beden hasta bezi, idrar kokusu, yatak yarası, yatalak anne, alzaymır, ucuz ıslak mendil kokusu, kerpiç ev, duvar saati, saatin içindeki aç civcivler, güherçile, ile, il... İpek kumaşlarla parlatmaya çalışsan yine boz bulanık bir tortu olup hayatının dibine çöküyordu kelimelerin. Susmak en güzeliydi. Bunca renkli insanın ışıltılı hayatları arasında bembeyaz bir alna düşmüş kara bir leke gibi hissettin kendini. Neyse ki sen daha fazla kararmadan asıl sohbete başlama kararı aldılar.

Beni kaldır ayağa da ben vereyim bari civcivlerin yemini, senden hayır yok!

Yaşa hepsinden büyük olduğu aşikâr olan Veli Hoca yapıyordu sohbeti. Hakikate ulaşabilmek için nefsin mertebelerini tek tek tırmanmak gerektiğini söylüyordu. İlk kez duyduğun, Veli Hoca'nın bir tekerleme gibi peş peşe sıralayıverdiği bu yedi mertebeden sadece ilki ve sonuncusu kalmıştı aklında; emmare ve kâmile. İlk dört mertebeyi insan şahsi çabaları ile geçebilirmiş ama kalan üç mertebeyi Allah takdir etmediği sürece kimse geçemezmiş.

Bu yolda emin adımlarla ilerleyebilmek için varlığımızı, daha doğrusu

yokluğumuzu idrak edebilmek gerekiyor. Allah sonsuz ve sınırsız ise, ondan ayrı bir varlıktan bahsedebilmemiz mümkün değıl. Dolayısıyla bizler ondan ayrı değıliz. Teşbihte hata olmaz; nasıl ki bir insanın gördüğü düşler onun dışında ve ondan bağımsız değıllerse bizler de O'nun düşleri gibi O'ndan ayrı değıliz. O'nun sonsuzluk perdesine yansıyan gölgeleriyiz. Bu demek oluyor ki insanların birbirinden üstün olması ya da birinin diğlerinden aşağıda olması söz konusu bile değıl. Bir insan vücudunun uzuvlarını düşünün. Hangi uzva gereksiz ya da daha önemli diyebiliriz? Kalbimizde alışan hücreler daha iyi bağırsaklarımızda çalışan hücreler kötü diyebilir miyiz? Biz insanlar da hücrelerimiz gibi bir bütünlüğü sağlıyoruz ve Allah'ın yansımalarıyız. O yüzden baktığımız her şeyde iyiliği, güzelliği görmeli, kötü düşünce ve duygulardan arınmalıyız. Bakara suresinde ne diyor; “Nereye dönerseniz Allah'ın zatı işte oradadır.” Baktığımız her yerde, her kişide O'nu gördüğümüzü bilelim, unutmayalım...

Apaçık ortada olan gerçeklerle yüzleşmenin ağırlığını hissettin. Bir yandan da saatler süren bu sohbetin sonunda anlamını bilmediğin bir heyecan kaplamıştı içini. Rüzgâra karşı saçlarını savurarak yürümek gibi. Yamaç paraşütüyle uzun uzun gökyüzünde süzölmek gibi. Bir gece vakti ıssız ve sessiz sokaklarda korkusuzca tek başına yürümek gibi. Bunların hiçbirini yapamadın ama hayal etmek bile seni özgürleştiriyor, ruhuna iyi geliyordu. Veli Hoca içinde yaşadığın karanlık ve karamsar dehlizine küçük küçük pencereler açmış, pencerelerden vuran ışık gözlerini kamaştırmıştı. Ne çok olmuştu kendini unutalı. O gün varlığını hatırlamıştın.

Yavaş yavaş ayaklanıp vedalaşmaya başladı herkes. Hasan Hoca sanki unuttuğu önemli bir bilgiyi yeni hatırlamışçasına salondaki uğultuyu bastırarak duyurdu. Arkadaşlar, haftaya aidat günümüz biliyorsunuz, unutmayalım lütfen. Ne demiştik; aidiyet aidatla olur. Hasan Hoca küçük bir kahkaha ile güldü. Diğerleriyle birlikte sen de güldün ayıp olmasın diye. Keyfin kaçsa da güldün.

Zavallı civcivler...

Tanımadığın insanların arasında kasılmaktan yorulmuştun. Üstündeki yüklerden, ağır sorumluluklarından kurtulmuş gibi hafifleyerek yürümeye başladın. Ama zihnindeki çalkalanma daha yeni başlamıştı. En çok da baktığın her yerde O'nu göreceğini söyleyen ayet dev bir dalga olup zihnini dövmeye başlamıştı. Bu dalganın vurduğu bir an evde yalnız bıraktığın annen gelmişti aklına. Kirli bir bedeninin, idrarın ve rutubetin harmanlanmış kokusu genzinden midene kadar inmişti çoktan. Eve gidiyor olmanın huzuru ve eve gidiyor olmanın huzursuzluğu omuzlarından tutmuş, hızlanmıştı.

Döndüğünde komşunuzun hayatından geriye ne ana ne kuzu ne de bir iz kalmıştı. Baktıkça insanın ufkunu karartan beton bloklar inşa edebilmek için hepsini hantal sarı kepçeyle yerle yeksan etmişlerdi. O evle birlikte senin içinde de büyük bir yıkım olmuştu. Kendini güvende hissettiğin iki katlı kerpiç gölge artık yoktu. Kalbine kadar derinleşen bu boşluktan gözlerini alıp senin gölgede soluklanmaya çalışan annenin eteğine diz çöktün. Olmayan insanlardan, olmayan yaşıtlardan bahsediyor, olmayacak

şeyler istiyordu. Hiçbir yazar bu kadar çok hikâye yazmamıştır, diye geçirdin içinden. Bazen seni bile hatırlamıyor, sana kim olduğunu ve evine nasıl girdiğini soruyordu. Bu kadına karşı nefret ve merhametin kalbinin aynı noktasından filizlenip kopmaz, kırılmaz, güçlü birer sarmaşık gibi birbirine dolanıp ruhunu sararken ona baktığında ne gördüğünü soruyorsun kendine. Ardından kocaman bir yara açılıyor ruhunda. En az onun yatak yaraları kadar derin. Ne gençliğini yaşayabildin ne âşık olabildin ne de hayaller kurabildin... Köklerin bu evde, bu odanın içinde onunla birlikte bu yatağa bağlanıp kalmıştı. Hayatın bütün güzelliklerinden vazgeçmiş olsan da başını yaslayacağın bir göğse olan ihtiyacın hiç tükenmedi. O gece başını pencereye yaslayıp komşunuzun yıkılan evinden kalan boşluğu görmek istedin. Tam o anda karşında ısıltılı parlayan o yıldızı görüverdin. Demek ki o hep oradaydı ama pencereye doğması için komşunuzun evi yıkılmalıydı. İçinde tuhaf bir heyecan peyda olmuş, Veli Hoca'nın okuduğu ayet aklına gelmişti. "Nereye dönerseniz O'nun zatı işte oradadır." Başını yaslayabileceğin bir göğüs bulmuş ve dertleşebileceğin bir dost ile tanışmışsın gibi umutlanmıştın.

İşte şimdi, yine orada. Bütün ihtişamı ile sana ısıltılı göğsünü açmış başını ona yaslayan için bekliyor. Onu fark ettiğin günden beri o pencerede ruhunu dinlendirmeden uyumuyorsun.

Civcivleri ne zaman doyuracaksın? Bak saatin içinde açlıktan kıvranıp duruyorlar!

Her gün kafasına bir şeyler takan annen, bu gece de duvardaki saatin içinde olmayan civcivlere takılıp kalmıştı. Saatlerce pencerede oturup başını o ısıltılı göğse yaslarken onu duymazdan geldin. Ama artık dayanmıyorsun. Sabah ezanı okunurken doğruluyorsun pencereden. Duvardaki saati indirip parçalarına ayırıyorsun annenin gözü önünde ve kucağına bırakıyorsun. Bak, diyorsun, civciv mivciv yok! Yeter, uyu artık! Bu defa civcivleri nereye sakladığını soruyor. Yoksa öldürdün mü onları, diye panikliyor. Yine duymazdan geliyorsun. Abdest alıp namazını kılıyorsun. O durmadan civcivleri sayıklıyor, bağırıyor, haykırıyor. Dayanamayıp secdeye kapanıyor, ağlıyorsun. İnsanım ben yahu, diyorsun. Diyorsun da, kime... Seccadeyi toparlayıp yine pencereye yaslanıyorsun. Bir tek o yıldız sana iyi geliyor, içine umut ışığı sızdırıyor. Hakikati sorgulamaya başladığın gün karşına çıkmasının bir tesadüf olmadığını düşünüyorsun.

Güneş yavaş yavaş belli ediyor kendini. Gökyüzüne pembelik yayılmaya başlıyor. Güneş doğarken uyku bastırıyor. Uykulu gözlerle son bir kez daha bakıyorsun yıldıza. Fakat o birdenbire kayboluveriyor. Belli belirsiz onca yıldız hâlâ yanıp yanıp sönerken senin yıldızından eser kalmıyor. Gözlerini dikip dikkatlice bakıyorsun. Çok geçmeden anlıyorsun; günlerce başını göğsüne yaslayıp huzur bulduğun yıldızının sabaha karşı söndürülen bir sokak lambasından başka bir şey olmadığını. İçine zifiri bir karanlık çöküyor. Kendi içinde kayboluyorsun.

Hakikatin ışığı bu kadar kolay mı yanar sanıyorsun?

Civcivler nereye kayboldu?

iMPARATORLUK'UN EN UZUN YÜZYILINDA BİR MUHADDİS: AHMED ZİYAEDDİN GÜMÜŞHANEVİ

rukîye aydoğdu demir

Cepheden gelen haberler hiç iç açıcı değildi. Moskof askerleri her geçen gün hem Tuna boyları hem de Kafkaslar üzerinden ilerliyor, buna mukabil şehit haberleri de ardı ardına payitahta ulaşıyordu. Aldığı havadisın etkisiyle derin düşüncelere dalan Gümüşhanevi, ağır hareketlerle rahlesinin üzerinde kaç zamandır bekleyen kitabını istemsizce kapattı, kaleminin ucundaki kurumaya yüz tutmuş mürekkebi temizleyip zarif bitki motifleriyle süslenmiş ahşap mahfazasına yerleştirdi. Akşam kızılığının içinde bulunduğu hâletiruhiyeyi mistik bir edayla tamamladığı bu dergâhta, sair zamanlarda ya dervişlerin coşkulu zikirleri ya talebelerin uğultu hâlinde yankılanan hadis kıraatleri ya da sayfalarda hızla gezinen yeterince yontulmamış kalem uçlarının cızırtıları işitilirken şimdi Gümüşhanevi'nin düştüğü boşluğun sesi yankılanıyordu.

93 Harbi'nin en hararetli zamanlarıydı. Devlet yorgun, halk kaygılıydı. Dışarıda genişleyen cephelerde düşman saldırıları ve isyanlarla, içerde ise maddi sıkıntılar ve karışıklıklarla mücadele ediliyordu. Her geçen gün sayıları artan muhacirler ise dev göç dalgalarıyla doğudan ve batıdan yurda akın ediyorlardı. Umuma açık tüm mekânlar, cami, medrese ve tekkeler barınma amaçlı muhacirlerin hizmetine sunulmuş hatta Ayasofya, Yeni Cami ve Sultanahmet'e de çok sayıda muhacir yerleştirilmişti. Açlık, salgın hastalıklar ve türlü imkânsızlıklar halkı zorluyordu.

Bir şeyler yapmalıydı. Din için, vatan için, millet ve ümmet için... İki ateş arasında kalan askerin selameti için, ilm ü irfanın fasılasız devamı için, dini mübin-i İslam'ın bekası için... Zihni tüm bu düşüncelerle meşgul olduğu hâlde Gümüşhanevi kararlı bir duruşla yerinden kalktı,

salı ve cuma günleri âdeti olduğu üzere *Râmûzu'l-Ehâdis* okuttuğu kürsüsüne yöneldi. Birazdan ders başlayacak, talebeleri dergâhı dolduracaklardı. Yıllardır bu derslerde sayısız *Ramuz* hatmi yapmış ve sayısını hatırlamadığı kadar talebeye icazet vermişti. İstanbul'da medrese dışındaki bir mekânda, Fatma Sultan Camii'nin tekkesinde düzenlenen bu meclislerle hem ilmi hayat canlılığını yitirmeden devam ediyor hem de bu zor zamanlarda hadislerin feyziyle insanlar moral buluyorlardı. Fatma Sultan Camii, hemen bitişiğindeki tekkesi, küçük bir avlu içerisinde tanzim edilmiş iki katlı mütevazı şeyh meşrutası, asırlık ağaçların gölgesindeki şadırvanı ile eski İstanbul'un ahşap evlerinden farksız sade ve huzur veren bir mekândı.

Gümüşhanevi, heybetini artıran başındaki Nakşi tacı, beyaz entarisi ve cübbesi ile besmele çekerek kitabını

açtı ve meclisini başlattı. Talebeleri bir önceki derste kaldıkları yerden itibaren sırayla hadis kıraatine başladılar. Onlar okuyor, Gümüşhanevi de gerekli yerlerde düzeltmeler yapıyordu. Matbu nüsha üzerindeki birtakım hatalar da böylece gideriliyordu. İzaha muhtaç bölümler veya anlaşılmayan yerler şerh ediliyor, lüzum durumunda sorulan sorular cevaplanıyordu. Derslerini takip eden öğrencilerine Gümüşhanevi, *Ramuz* ve onun epey hacimli bir şerhi olan *Levâmi'ul-Ukûl* isimli eserini

de hediye ediyordu. *Ramuz* ve şerhi diğer matbuat gibi tekke müdavimlerinin desteğiyle buraya satın aldığı matbaada basılıp ücretsiz bir şekilde dağıtılıyor, böylece sadece Dersaadete değil İslam coğrafyasının farklı bölgelerine de bu eserler ulaştırılıyordu. Tekkesinde öğrencilerin istifadesine sunduğu kütüphanesinin yanı sıra Bayburt, Rize ve Of'ta azımsanmayacak hacimde kitaptan oluşan kütüphaneler de bu matbaa marifetiyle kurulmuştu.

Bir şeyler yapmalıydı. Ders boyunca cepheden aldığı haberler zihnini kurcaladı durdu: Asker iki ateş arasındaydı. Bu hâlde cihad her Müslümanın üzerine farz iken daha fazla İstanbul'da kalamazdı. Dergâh faaliyetlerine bir süre ara verip cepheye, Kars'a gidecek askerle omuz omuza düşmana karşı savaşıacaktı. Kararını vermiş ve biraz olsun rahatlamıştı.

Gümüşhanevi, Osmanlı medreselerinde ders veren bir müderristi. Çeşitli ilimlerde eserler kaleme alan



“

**Bir Şeyler
yapmalıydı. Din
için, vatan için,
millet ve mmet
için...**

bir mellifti. Hadis meclisleri kurup icazetler dađıtan bir muhaddisti. Nakűi-Halidi derghında insanları irűad eden bir sufiydi. Babıalı'nın yanı baűındaki Gműhanevi Derghı'nda Sultan Abdülhamid de dâhil olmak üzere insanların iűtiűarelerde bulunduđu bir mrűitti. Bir zamanlar küçük bir çocukken ilim tahsili için ayrıldıđı bu topraklara, ilerlemiű yaűı ve ak dűmű sakallarıyla bu defa cihad için geri dnmű bir vatanseverdi.

Aylardan ramazandı. Onu yalnız bırakmayan sadık talebeleriyle birlikte Trabzon üzerinden önce Kars'a sonra Batum'a ulaűtı. Zorlu arazi ve iklim űartlarında yokluk içerisinde dűmanla mücadele eden askerlerin yardımına koűtu. Onlarla omuz omuza dűmana karűı savaűtı. Ramazanın geliűiyle birlikte savaűın hafiflemesini fırsat bildi ve bu defa cephe gerisinde kurduđu hadis meclisleriyle mücadelesine devam etti. Of'a geçerek burada onlarca talebeye *Ramuz*'u hatmettirdi ve icazetler verdi. Sonrasında tekrar Batum'a geçerek cepheye savaűmaya devam etti. Nerede, hangi űartlarda olursa olsun yılmadan yorulmadan Hak için mücadele ediyor ve kendini ancak bu űekilde bitmek bilmeyen azmi ile avutabiliyordu.

Savaű sona erip İűtambul'a döndüğünde cephe gerisinde çok daha büyük bir mücadelenin kendisini beklediđini fark etti. Öncelikle İűtambul'da imkânsızlıklar içinde kavrulan halkın faizli bankalara müracaatını önlemek için dergâhta

yardımlaűma sandıkları kurdurdu ve kendisi de bađıűlarıyla bu harekete öncülük etti. Böylece insanların birikimlerinin bu sandıklarda toplanarak ihtiyaı olanların buradan borç alabilmesini sađladı. Hac yolculuđu için Mekke ve Medine'ye daha sonra da Mısır'a gitti. Ümmeti hadis halkalarında bir araya getirerek zlmenin önüne geçmek için gittiđi her űehirde *Ramuz* dersleri tertip etti. Üç yıl süre ile kaldıđı Tanta ve Kahire'de Nsırıyye, Seyyiduna Hüseyin ve Ezher Camilerinde hadis okuttu, irűad faaliyetlerinde bulunarak talebe ve halifeler yetiűtirdi. Kendisinin ulaűamadıđı yerlerde halifelerinin vesilesiyle hadis meclisleri kurulmaya devam etti. *Ramuz* dersleri Komor adalarından in'e, Kafkaslardan Balkanlara kadar ümmeti aynı halkada bir araya getirdi.

Yuűa Tepesi'nin önünde boylu boyunca uzanan Bođaz, ulu ınarlar ve serin servilerin üzerinde akan altın rengi suları ile gün batımına hazırlanıyordu. Minareler űehrinin her bir tepesinden yükselen terennümler akűam vaktini haber verirken Gműhanevi bir süredir ikamet ettiđi Beykoz'da bu manzaraya űahitlik ediyordu. Yaűı artık elvermediđinden ilk defa bu yaz cuma günleri de dâhil dergha gidememiű ve yerine Hasan Hilmi Efendi'yi vekil olarak bırakmıűtı. *Ramuz* derslerini de Gműhanevi Derghı'nda bundan böyle o devam ettirecekti.

Bir Şeyler yapmalıydı...

1 “Ömür dediğin...” diye başlayan cümleyi nasıl tamamlarsınız?

Nefsin sıkı sıkıya tutunduğu bir aldanış.

2 Hayatınızda olmazsa olmaz dediğiniz üç şey...

Ailem, kitaplarım, yalnızlığım.

3 Bir koku var sizi çocukluğunuza götüren, o koku nedir?

Yağmur sonrası ıslanan toprak kokusu.

4 Şimdiki mesleğinizi yapmasaydınız ne yapmak isterdiniz?

Öyle bir isteğim yok ama çocukluğumda dublaj sanatçısı ya da astronot olma hayalim vardı. Hem yazarken birçok hayat yaşayabiliyoruz zaten.

5 O kitabın/öykünün kahramanı sizi neden çok etkiledi?

Lise yıllarımda okuduğum Emine Işın'su'nun *Kaf Dağı'nın Ardında* romanındaki Mevsim, bir kadın yazarın dünyayla, kelimelerle ve kendisiyle mücadelesini anlattığı için beni çok etkilemişti. Onun hikâyesinde kendim için saklı bir yol haritası buldum sanki. Belki de kalemimin kaderini o zaman çizdim.

6 Özlemek deyince aklınıza ilk gelen?

Derin bir boşluk, dinmeyen ince bir sızı.

7 Hayatınızda “bu benim kırılma noktam” diyebileceğiniz bir ânınız?

Bariş Manço'nun vefatının ardından hayatını yazma kararımı. *Çağdaş Türk Ozanı Barış Manço* kitabıyla yazma serüvenim başladı.

8 Tarihte bir olaya şahitlik etme imkânınız olsa hangi olayı seçerdiniz?

İstanbul'un fethi... Bir şehrin kaderinin yeniden yazıldığı, medeniyetlerin kesiştiği o büyük ana tanıklık etmek isterdim.

9 Cevabını çok merak ettiğiniz bir soru...

Dünya üzerindeki her şeyin geçici olduğunu bilerek nasıl kalıcı bir iz bırakabiliriz?

10 Kederlendiğinizde yaptığınız şey?

Kederlendiğimde yalnızlığımı sığırır, yürürüm. Adımlarımla içimi acıtan ağırlığı hafifletmeye çalışırken yeni bir hikâye yazarım zihnimde.

11 En sevmediğiniz özelliğiniz?

Her seferinde kendimi suçlama eğilimim. Kimi zaman haksız yere, en çok da kendime karşı acımasız oluşum.

12 Ruhunuz nereli?

Ruhum, kadim zamanların topraklarında kök salmış Anadolu'nun derinliklerinde yankı bulan bir yerde.

13 Gözünüzü kapattığınızda duyduğunuz/ duymak istediğiniz o ses?

Kalbimin atışı, ruhumun derinliklerinden gelen sükûnetin ve huzurun sesi.

14 Geçerken gördükleriniz...

Bilinmez yollar, yorgun adımlar, her köşebaşında kendini arayan gözler, hayatın kısa ama derin kesitleri.

15 Bir notunuz var mı?

Hayatın anlamını idrak ederek yaşa!

AYAKÜSTÜ

SORULAR?



Yatağından ter içinde inleyerek doğruldu. “Hayır, dur, gitme!” diye bağırarak açmıştı gözlerini yine. Haftada en az bir kez gördüğü bu rüyaya alışmış olması gerekirdi ama her defasında aynı korkuyla uyanıyordu. Bir düğüm vardı boğazında, bir ağırlık vardı yüreğinde, kalktı ve yata başında duran sürahiden bardağına su doldurdu, sadece bir yudum içebildi, sabah ezanı okunmaya başlamıştı.

Seher vaktinin tazecik havası içeri girsin ve gördüğü kabusu unuttursun diye pencereyi açmak istedi. Yazık ki akşam pencerenin önüne bıraktığı kıymetlisini, radyosunu düşürdü. Gözü gibi bakardı oysa ona. Karanlıkta nasıl da fark edemediğinin serzenişiyle telaş içinde eğilerek etrafa saçılan pilleri bulup yerine yerleştirdi, açık kalan frekansta Aşık Veysel uzun ince bir yoldayım, diyordu. Uzun ince bir yol diye fısıldadı sesizce. Ne hikmetse rüyasındaki çocuk da uzun bir yoldaydı. Tıpkı türküdeki gibi. Uçuruma doğru ilerleyen bu yavruya Âdem ne kadar bağırса da sesini duyuramıyordu. Korku dolu sıçrayışlar, ter içinde çırpınışlar hep bu sebeptendi.

O esnada Hacı Ana'nın “Oğlum Âdem kalktın mı? Bir gürültü duydum ne hâldesin?” diye seslenmesi Âdem'i bağ kurduğu bu ilişkisel düşüncelerinden sıyırdı. Hep böyleydi Hacı Ana, âdeta kuş uykusu uyurdu. Gönü asla rahat etmezdi Âdem'in geldiğini, evin o iki büyük geniş kapısından içeri girdiğini görmeden yatmaya. Onu çok, pek çok severdi.

Âdem de seviyordu Hacı Ana'sını şüphesiz, yüreğinde ona karşı kocaman bir şefkat besliyordu. Hacı Baba'nın titiz, geçimsiz, biraz da huysuz yanını nasıl da kapatıyor Hacı Ana'm diye geçiriyordu çoğu kez içinden.

“İyiym Hacı Ana, meraklanma!” diyebildi neden sonra.

Pencereden gelen bahar havasını uzunca içine çekti. Sabahın sessizliğinde huzur arıyor gibiydi. Bedeni düşüncelerine yorgun düşüp uykuya daldığında gün ağarmaya başlamıştı.

Uyandığında kahvaltı hazırdı. Evi saran mis gibi kıymalı yumurta koku-sundan anlaşıyordu bu. Çok severdi yumurtanın bu çeşidini. Hacı Ana da bunu bilir, severek pişirirdi. Cuma günü siparişlerin teslim günüydü. Aceleyle kahvaltısını tamamlayıp hemen evden ayrıldı.

Yan dükkân komşuları bakkal Ali amca ve çırağı Hüseyin'e hızlıca selam verip dükkâna girdi. Hacı Baba'nın cumasını hayırladı ve her zamanki köşesine çekildi.

İlk Saffet emmi geldi, oğlunun düğünü için diktirdiği takımını almaya. Belli ki erkenden hazırlıkları tamamlamak istiyordu. “Sen ne zaman evleniyorsun Âdem evladım? Senin düğüne de bu kıyafetle geleyim, arayı uzatma.” diye takıldı. “Sen mi engel oluyorsun yoksa Sadık Usta bu çocuğa? Askerden geleli de iki sene oluyor.” diyerek hafiften çıkıştı Hacı Baba'ya.

Her hafta bu tarz muhabbetler dönüp dolaşırdı, alışmıştı Âdem, üzülmüyordu. Onun asıl sıkıntısı başkaydı ve o sıkıntı öğlene doğru burada olurdu, sekmezdi. Hüseyin bir keresinde: “Ne şanslısın, herkesin bir ana babası olur, senin iki. Kıymetini bil.” demişti. Gönünü yumuşatmak için diyordu elbet, bilmiyordu sanki Âdem! Yoksa bu durumun neresi bir şans olabilirdi ki!

Daha beş yaşlarındaymışım, daha ana kuzusu. Yoksulluk varmış köy yerinde, fakirlik baba evinde. Hem dayım ölmüş bir hastalıktan on yaşlarında. Kavrulmuş yürekleri, Hacı Ana'mın Hacı Baba'mın. Anam babam almış beni götürmüş yanlarına. Bir oğul gitti bir oğul geldi diyerek mi kim bilir! “Anaaaa!” diye ağlarmışım her defa peşinden anamın. İnsan yavrusunu bırakır mı Hüseyin? Yokluk bir bahane olabilir mi ya da evladını kaybeden yüreğe sunulan yeni bir umut başka bir can olabilir mi? Hayır anlamıyorum, belki de hiçbir zaman anlamayacağım, bir çocuğun yeri ana babasının yanındır, anlıyorsun değil mi Hüseyin?

Anneannem ve dedem Hacı Ana, Hacı Baba dedirtmişler kendilerine. Bu evin oğlu artık ama ana babasını da bilsin unutmasın istemişler. Olur mu, unuttur muyum onları, çok iyi kazanmış yüreğime beni bırakıp giderlerken arkalarından hissettiklerim. Nasıl unutturum Hüseyin, hâlâ çok canlı hâlâ çok taze ana kucağından baba ocağından ayrılışımın acısı. Hacı Ana'm ve Hacı Baba'm merak etmesinler, kederlenmesinler, onları hiç unutmuyorum.



Kendisinden vazgeçilen miydim, kendisine umutlar bağlanan mı, varlık miydim yokluk mu?

Kendisinden vazgeçilen miydim, kendisine umutlar bağlanan mı, varlık mıydim yokluk mu hep aklıma takılır Hüseyyin. İsmim bile bu ikilemi yansıtır bir çeşit. Geçen cumada hoca şöyle dedi: “Biliyor musun Âdem, adın iki farklı okumayla iki değişik manaya geliyor. Baştaki a harfi uzun okunduğunda İlk Peygamber, insanın varlık âlemine ilk gelişı anlaşılır. Kısa okunduğunda varlığın karşıtı yokluk manasındadır. Varlıktan önceki yokluk hâli.

İçi böyle yangın yeriydi, öfke, kızgınlık doluydu belki ama bir o kadar sakin ve yumuşak fıtratlıydı aslında Âdem. Gerek esnaflığında gerek ilişkilerinde hak ve hukuk noktasında son derece hassas olan Âdem iş bu konuya gelince maalesef sınıfta kalıyor, yansız bir duruş sergileyemiyordu. Bu da onun sınavıydı işte.

Komşuları bakkal Ali amcanın sesi duyuldu o esnada: “Hoş geldin Nazmi, buyur içeride Âdem, Sadık Usta bi yere kadar gitti, gelir birazdan sen soluklanıver oğlunun yanında.”

Selamlaşma faslından sonra köydeki durumların gidişatından, erkek kardeşinin tembelliğinden, kız kardeşlerinin beceriksizliğinden, onlarla konuşması gerektiğinden bahsedip yine darlamıştı işte onu. Utanmasa yıllar önce dede evine bıraktıkları oğluna “Gel bizimle yaşa, sana ihtiyacımız var.” diyecekti.

O günün akşamıydı. Artık bunun böyle devam etmeyeceğine, edemeyeceğine karar verdi Âdem. Uzun zamandır düşündüğü konuyu Hacı Baba’sına ve Hacı Ana’sına açacaktı. Gönlü ticaretten yanaydı kendini bildi bileli, hep içinde yaşamak zorunda kalmıştı bu arzusunu. Hacı Baba’nın

yanında terzilik öğrenmesi, aile mesleğini devam ettirmesi onun adına çoktan karar verilen bir durumdu. Tıpkı küçükken kimle yaşaması gerektiğine karar verildiği gibi. Hacı Baba’nın bu fikri beğenmeyeceğini tahmin edebiliyordu. Ama bundan gayrısına da takat yetiremeyecekti artık.

Beklediği gibi oldu, Âdem konuştukça yüzünün şekli değiştirdi Hacı Baba’nın. Arada “Hım, demek öyle, terziliği beğenmiyorsun yani!” minvalinde sözler söylüyordu. Nihayet Âdem’in söyleyecekleri bitip de Hacı Baba konuşmaya başlayınca tüm dikkatler o yöne çevrildi. “Bak evlat, sana canımızın canı olarak oğul dedik, oğlumuz bildik, beraber iş tutar beraber yaşarız, ocağımız tüter, mesleğimiz sürer dedik. Şimdi bu ayrılık gayrılık neden? Nereden icap etti ki bu yaşlı Hacı Ana’nı, Hacı Baba’nı geride bırakıp ben farklı iş tutacağım diyorsun? Ama illa ki ben yolumu ayıracağım diyorsan zorla tutamayız seni. Buyur oğul, öyleyse bundan gayrı tek başınasın.”

Son cümle şaşırtmıştı onu, beklemiyordu böyle hemen gözden çıkarılmayı. Beş yaşında tek bir çantayla geldiği bu evden bugün yirmi beş yaşında yine bir çantayla ayrılacaktı işte. Bir yola çıkmış bir karar almıştı Âdem ve bunun için değerdi.

Âdem, rüyasındaki çocuğun uçuruma yuvarlanmasına izin vermeyecekti. Ertesi gün çantasını alıp çıkarken güneşe, ağaçlara, kuşlara selam verdi. Çantasını sımsıkı kavradı, ardında bıraktığı evi son defa süzdü, yirmi yılın anılarını da heybesine ekledi ve ilk kez gerçekten kendine ait olan bir yola adım attı.

SENİ KİMLER OKUDU?

Okuduğumuz kitabı başka kimlerin okuyacağını bilmeyiz. Şayet kitabı yeni almışsak biz okuruz, evde başkaları da okur/okuyabilir; kitap her hâlükârda insandan fazla yaşar ve kitabı bekleyen uzun yolculukta anlamlı ve önemli okuma durakları oluşur.

Okuduğumuz bir kitabı bizden önce kimlerin okuduğunu da bilemeyiz. Bildiğimiz, buzdağının görünen kısmıdır. Diyelim ki yüz yaşındaki bir kitabı aldınız, o kitap kaç elden geçmiştir, kaç kütüphane görmüştür; kaç meraklı göz tamamını, birkaç sayfasını, ön sözünü veya arka kapak yazısını okumuştur bilemeyiz.

“Temellük kaydıyla”, “okuyucu kaydını” karıştırmamak lazımdır. Bazen kitabı sahibi bile okumaz, biz kitapta onu temellük edenin adını görürüz ancak o kitap pek çok kişi tarafından okunmuş olabilir. Kütüphanesinde hatırı sayılır “ikinci el” kitap bulunanların yaşadığı, bu kitabı benden önce kimler okumuş olabilir merakı ve duygusu, yazıyla tarif edilmeyecek bir duygudur.

Bazen basım tarihi eski olmasına rağmen sahaflardan, eski kitapçılardan forması açılmamış, daha önce okunmamış kitaplar alırsınız, onlar adına hem sevinir hem üzülürsünüz. Sevinirsiniz çünkü ilk okuyanı sizsinizdir. Üzülürsünüz çünkü bunca yıldır hangi sandıkta hangi bodrum-

da hangi depoda kaldığını merak eder, kitabın yaşadığı hapis hayatını siz de yaşamış gibi olursunuz.

Bazen kitapta hiç temellük ve okuyucu kaydı olmamasına rağmen sayfaların kenarına alınan notlardan, satır altlarını çizen kalemlerin farklılığından, not karakterlerinden o kitabı pek çok kişinin okuduğunu anlar, onu zihninizin raflarında ayrı bir yere koyarsınız.

İnternete isimden, exlibristen, kaşeden, mühürden kimin kütüphanesinden çıktığı belli olan kitapların kazandığı artı değer işin sadece görünen yanıdır. Aynı kitap o isim yazılmadan, o exlibris yapıştırılmadan, o mühür basılmadan önce kimler tarafından okunmuştur, Allah bilir.

Yine de diyelim Tarık Buğra’nın, Sait Faik’in, Cemil Meriç’in; sözelimi bu isimler, sevdiğiniz bir yazarın kütüphanesinden çıkan bir kitabı okumak sizin için kıymet biçilemeyecek bir okuma deneyimidir ve bu tür kitapları kütüphanenizde bulundurmak sizi özel ve ayrıcalıklı kılar.

Bu tür kitapların yeni baskısıyla yazar kütüphanesinden çıkma nüshalarını okuma arasında “görece” fark olmayabilir. Giz, gizem ve derinlikli okuma bağlamındaki farkları ise “nesnel” olarak izah etmek mümkün değildir.

Yine internette filan lisenin, filan halk eğitim merkezinin, filan kütüphanenin damgasını taşıyan, kayıttan düşüldükten sonra hurdacıya verilen ancak geri dönüşümden/kâğıt hamuru olmaktan yine hurdacılar sayesinde kurtulan kitapların bazılarının içlerinden kütüphane bilgi fişleri çıkar. Onları kimlerin okuduğunu merak eder, kütüphane kayıt defterlerini de zihninizde başka bir “kitap” olarak hayal edersiniz. Bu tür kitapların okunma, o kitap özelinde okunma yaygınlığı ve renkliliği, şahsi kütüphanelerden çıkan kitaplara göre daha zengindir.

Kitapların elbette dili vardır. Sizinle konuşur. Siz de onlarla konuşursunuz.

Ancak hiçbir kitap “seni kimler okudu” sorusuna cevap vermez. Verdiği cevapları ise zaten siz kitaptaki kayıtlardan almışsınızdır.

Oradaki gizem kaydını sadece kitaplar tutar.

Ya kitap aynı soruyu size yöneltirse diye de korkarak sorarsınız soruyu. Seni kimler okuduydu okuyucu?



OKUMAK: HAYATIN RİTMİNE KULAK KESİLMEK

RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

**Nesimi'nin "Yüzümü gör ve anlat,
çünkü ifadeye sığmam." dediğidir
okurun beklentisi.**

”

Varoluşumuzun nedeninde, eyleminde ve anlamında; akışını, ritmini bulmuş, doğallaşmayı başarmış kendiliğimizi ararız. İşte bu noktada başka hayatlara, başka zihinlere, başkaca bilmelere muhtaçlığımız bizi çoğul sezgilere ve akledişlere götürür. Yaşayabilmek için eşlikçilerimiz olsun isteriz; kendiliğimize bir gerekçe, telafi ya da teselli olsun diye. Kelimelerle, kurgularla, oyunlarla güzel bir aldanişa, olmayacakların mümkünlüğüne, yaşanmamış hayatların yanılışına bile isteye teslim oluruz. Walter Benjamin kitap okurken içimizi, "kendi kaderimizden asla sağlayamayacağımız, bir yabancının kaderini tüketmiş olan bir alevin verdiği sıcaklıkla" ısıttığımızı söyler. Aslında okurun burada kötü bir niyeti yoktur, zaten yazar da okur böyle hissetsin istemiştir.

İnsan okurken başka hayatlarda kendi bilincinin son haddine dayanan sınırlarında ya kaybolacaktır ya da bulduğu iyi ihtimallerin bağışında kendini de anlayarak bağışlayacaktır.

Bilge Karasu'ya göre okumak, bir bakıma zihnin "yırılması"dır ve bu da ancak derin duyuşlarda, yara almaya hazır bilinçlerde, kabullerin bozumunda, yabancı olana yaklaşabilme cesaretinde, kendi hâlini unutturan empatide gerçekleşir.

Hangi kitabın evreninde gezinmeyi göze aldıysak oradan hayatımıza ilişen, eklemlenen her şeyi doğru yerlere de koymayı bilmek zorundayız. Nihayetinde okurken kurgusal olanla yaşadığımız hayatı aynı zaman içinde hizalarız. Bir başkasının belleğinden kendi hayatımıza bakarız, gerçekte düşün denkleminde hakikatin yerini ararız. Her okumada kabullerimiz esnemeye başlar, klişelerimiz değişir, birbirine bulaşan yazgılar kendi yazgımıza izahlar getirir. Okur için kazanım ancak mukayeseli düşünmekle, hem inandığı hem de inanmadığıyla tekrar tanış olmakla, değişime, dönüşüme uğramakla ve tüm bu imkânla hayatını yeniden inşa etmekle mümkündür.

Okur, okuma yolculuğunda nitelikli kitapları okuma süreciyle birlikte keşfetmeyi öğrenir. Edebiyat muhayyilesi, işlek zihni ve kıyas becerisi doğru kitabı bulma edimini kendisine doğal olarak verir. Okuma biçimini, yetkinliğini elde etmiş okur, yazarla kendi arasındaki okuma mesafesinin birbirine dikte etmeden korunduğunu bilir. Hayata, insana, kendine ve kitaba bakarken nesnel ve yalın olabilmek zordur ama bir ideal olarak bunun arzulanması gerektiğini de aynı zamanda fark eder. Nesnel duruş, yalın duyuş okuru hiçbir yere sığdırmaz. Okurken her şey olabilme gücü, yaşama ağrısına iyi gelir. Nesimi'nin "Yüzümü gör ve anlat, çünkü ifadeye sığmam." dediğidir okurun beklentisi. Yazarın aynasında kendisini bazen mücrim bulur bazen ulu, bazen zerre olur bazen devlet. Ne mekâna sığar ne kâinata. Aşkınlığa taşınır, orada olduğu her şey nihayetinden kendine döner ve yepyeni bir içkinlik edinir. Alberto Manguel'in kitapla okur arasında gerçekleşen hâllere dair söyledikleri, insanın kendisini terk

edebilmesi ve bildiğinden çok başka bir anlamla kendisine yeniden dönemesidir: “Bir sayfanın üzerinde yazılı harfleri okumak onun girdiği kılıklardan yalnızca bir tanesi. Artık var olmayan yıldızların haritasını ‘okuyan’ bir gök bilimci; kazanacak kağıdı oynamadan önce ortağının hareketlerini ‘okuyan’ kâğıt oyuncusu; bir kaplumbağa kabuğundaki eski izleri ‘okuyan’ Çinli falcı; elini suya daldırıp da okyanusun akıntılarını ‘okuyan’ Hawaiiili balıkçı... Hepsi; işaretleri çözebilme ve anlaşılır kılma eylemini kitap okuru ile paylaşıyor.”

Okur, elindeki kitapla kapladığı yerle, sadece zihinsel yolculuklara çıkabilir fakat döndüğü her yolculuk sonrası kendi hayatında dinlenmeye

devam eder. Her okuma bir yabancılaşmadır aslında. Yolda yürürken perdeleri çekilmiş, ışıkları yanan evlerde başka hayatlar nasıldır diye merak eden insan, okuyarak bu evlerin içine izleyici olarak sızar. Başka evlerin eşyasına, düzenine, ruhuna düşün gücüyle bakar. Kendi evini, bu kurgusal evden yoklar. Gördüğü ev ile döndüğü evin yolunun mesafesi, karşılaştıklarının kudreti kadar uzar veya kısalır. Demirle, tuğlayla, çatıyla var olan evin eşya olmayı, simge olmayı terk edip yuvaya dönüşmesi okurun anlama, kavrama hünerine bağlıdır. Bu hünerle evinin içini yeniden düzenler.

Gabriel Garcia Marquez, “İnsanın yaşadığı değildir hayat; aslolan

hatırladığı ve anlatmak için nasıl hatırladığıdır.” derken yazarın yazma amacındaki gerekçeye ve sahiciliğe vurgu yapmıştır fakat aynı gerekçeye okur da sahiptir. Bildiği hayatın dışına çıkabilmek için hatırlamak!

Hatırlamak; var olanı geri çağır- mak ve geçmişten bir imgeyi, fikri uyandırmaktır. İnsanın kendini hatırlaması ise, Yaratıcının ilk emrindeydi: “Oku!” Levhimahfuzun içinde ne olduğunu bilmeden, bilse bile unutmuş olan insan “Belâ!” diyerek razı olduğu kendi yaşamına ancak okuyarak yani geriye doğru hatırlayarak cevap bulacaktır. İnsan, okuyarak varlığına anlam, eylemine yön, amacına yücelik bulacaktır.



KUYRUK ACISI

ZEYNEP ONAR

Bir varmış bir yokmuş. Var varanın, söz sürenin, destursuz bağa girenin, habersiz bal yiyenin. Bir at aldım dur, diye. Bir tekme vurdu “Geri dur!” diye. Kaplumbağayı havaya savurdum arıdır diye. O yalan bu yalan, fili yuttu bir yılan. Söz uzar gider buradan Halep’e, bakalım fili yutan yılanın sonu ne diye.

Ne demiştik, bir varmış bir yokmuş. Uçsuz bucaksız kavruk bir tarlanın ortasında kupkuru bir kuyunun dibinde yalnız başına yaşayan bir yılan varmış. Her gün sabahdan akşama kadar uyur, karanlık çökünce dışarı çıkar tarlada süzüle süzüle dolaşır yuvasına geri dönermiş. Aslında bu yılan kendi hâlinde yaşarmış. Yılanlar sinsi olur derler. Bu yılanda ne kötölük ne de bir sinsilik varmış. Ama yılanın ürkütücü bir hâli olduğundan onu değil görenler adını duyanların bile korkudan ödü patlarmış.

Böyle günler belki aylar belki de yıllar geçmiş, kim bilir? Günlerden bir gün yılan yine her zamanki gibi gündüz uyuyormuş. Ama ne uyku! Öyle derin, öyle yoğun! Rüyasında artık hangi fili yutuyor hangi sırtlanla boğuşuyor bilinmez. Birden bir gürültü duymuş. Kuyruğuna iyice gömölüp devam etmiş uykusuna. Bir süre sonra daha büyük bir gürültüyle uyanmış. Uykusunu bölen bu sesin ne olduğunu merak edip hızlıca kuyudan yukarı çıkmış. Karşısında bir çiftçinin tam da kuyunun bulunduğu tarlayı sürdüğünü görmüş. Yılan traktörün boyunca yükselmiş ve çiftçinin göz hizasına gelip kafasını dikmiş. Çiftçi yılanı görünce irkilmiş ama belli etmemiş.

“Ssssss... Sen ne yaptığını zannediyorsun? Tepemde durmaksızın bir ses... Ssssss,” diye sinirli sinirli konuşmuş çiftçiyle.

Çiftçi traktörü yılanın üzerine doğru sürüp onu öldürmeyi düşünmüş ama bunu yapmaya gönlü el vermemiş. Traktörü bir hamleyle diğer yöne çevirmiş ve seslenmiş yılanı:

“Var git işine, yuvandan uzaklaşıyorum. Sana benden bir zarar dokunmaz. Sen de beni korkutma!”

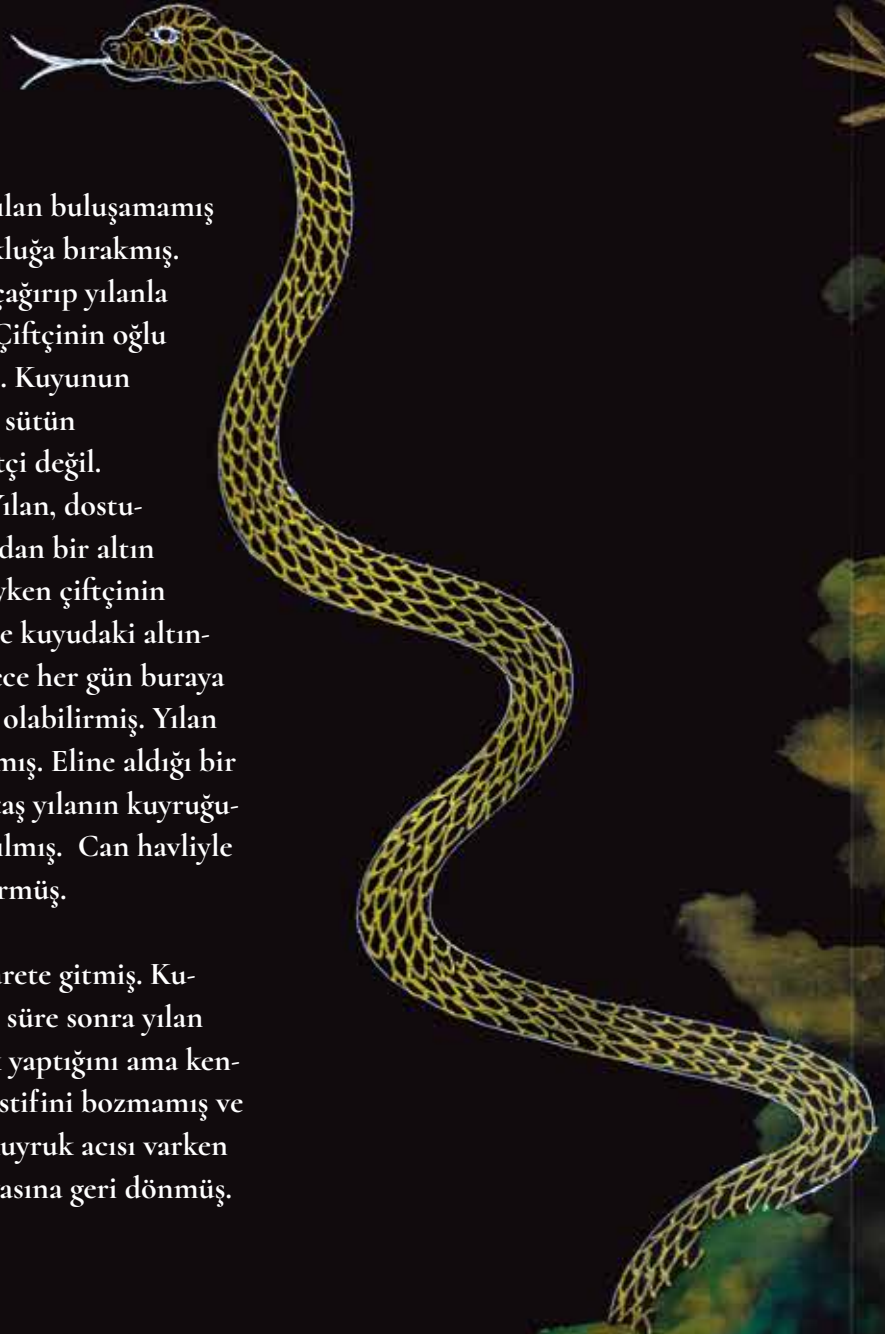
Yılan, kendisini kolaylıkla ezip öldürecekken hiçbir şey yapmayan çiftçinin iyiliğini karşılıksız bırakmamaya karar vermiş. Yuva edindiği kuyusuna gidip bir altınla çiftçinin yanına dönmüş.

Böylece çiftçi ve yılan dost olmuşlar. Çiftçi yılanı her gün bir kâse süt getirirmiş. Yılan da sütü içer kâseye bir altın bırakır yuvasına geri dönermiş. Çiftçi her gün gelen bir altınla rahat bir hayat sürmeye başlamış. Artık tarlaya sadece yılan için gider olmuş.

Günler böyle geçmiş. Çiftçinin evinde altınlar arttıkça ev halkının yüzü de gülmeye başlamış.

Ama kimse bu altınların nereden geldiğini sormamış. Gelgelelim bir gün çiftçi hastalanmış, yaktan kalkamaz olmuş. Hâl böyle olunca çiftçiyle yılan buluşamamış eve de altın giremez olmuş. Evdeki bolluk yerini yokluğa bırakmış. Çiftçi bakmış ki bu iş böyle gitmez. Oğlunu yanına çağırıp yılanla olan dostluğunu ve onun verdiği altınları anlatmış. Çiftçinin oğlu hemen bir kâse süt alıp tarlaya doğru yola koyulmuş. Kuyunun başına gelince bir kâse sütü bırakmış. Bir süre sonra sütün kokusunu alan yılan çıkmış yukarı. Bakmış ki bu çiftçi değil. Çiftçinin oğlu babasının başına gelenleri anlatmış. Yılan, dostunun zor durumda olduğunu anlamış ve hemen kuyudan bir altın alıp kâseye bırakmak için yuvasına inmiş. O aşağıdayken çiftçinin oğlunun aklından bir fenalık geçmiş, yılanı öldürürse kuyudaki altınların hepsinin kendisinin olacağını düşünmüş. Böylece her gün buraya gelmekten kurtulur hem de bir anda hazineye sahip olabilirmiş. Yılan yukarı çıkınca hemen aklındakini uygulamaya başlamış. Eline aldığı bir taşı yılanın başına atmış ama isabet ettirememiş ve taş yılanın kuyruğuna gelmiş. Yılanın kuyruğunda kocaman bir yara açılmış. Can havliyle atlayıp çiftçinin oğlunu zehriyle hemen o anda öldürmüştü.

Günler geçmiş çiftçi iyileşmiş. Dostu olan yılanı ziyarete gitmiş. Kuyunun başına bir kâse süt koyup beklemiş. Uzun bir süre sonra yılan kuyudan başını çıkarmış. Çiftçi oğlunun aç gözlülük yaptığını ama kendisinin tekrar dost olmak istediğini söylemiş. Yılan istifini bozmamış ve “Artık dostluk bitti. Sende bu evlat acısı bende bu kuyruk acısı varken artık eskisi gibi olamayız. Var git yoluna.” deyip yuvasına geri dönmüş.



BİR YAZI BİR ÇİZİ

“İnsanda her varlıktan bir nüve mi var diyorsunuz?

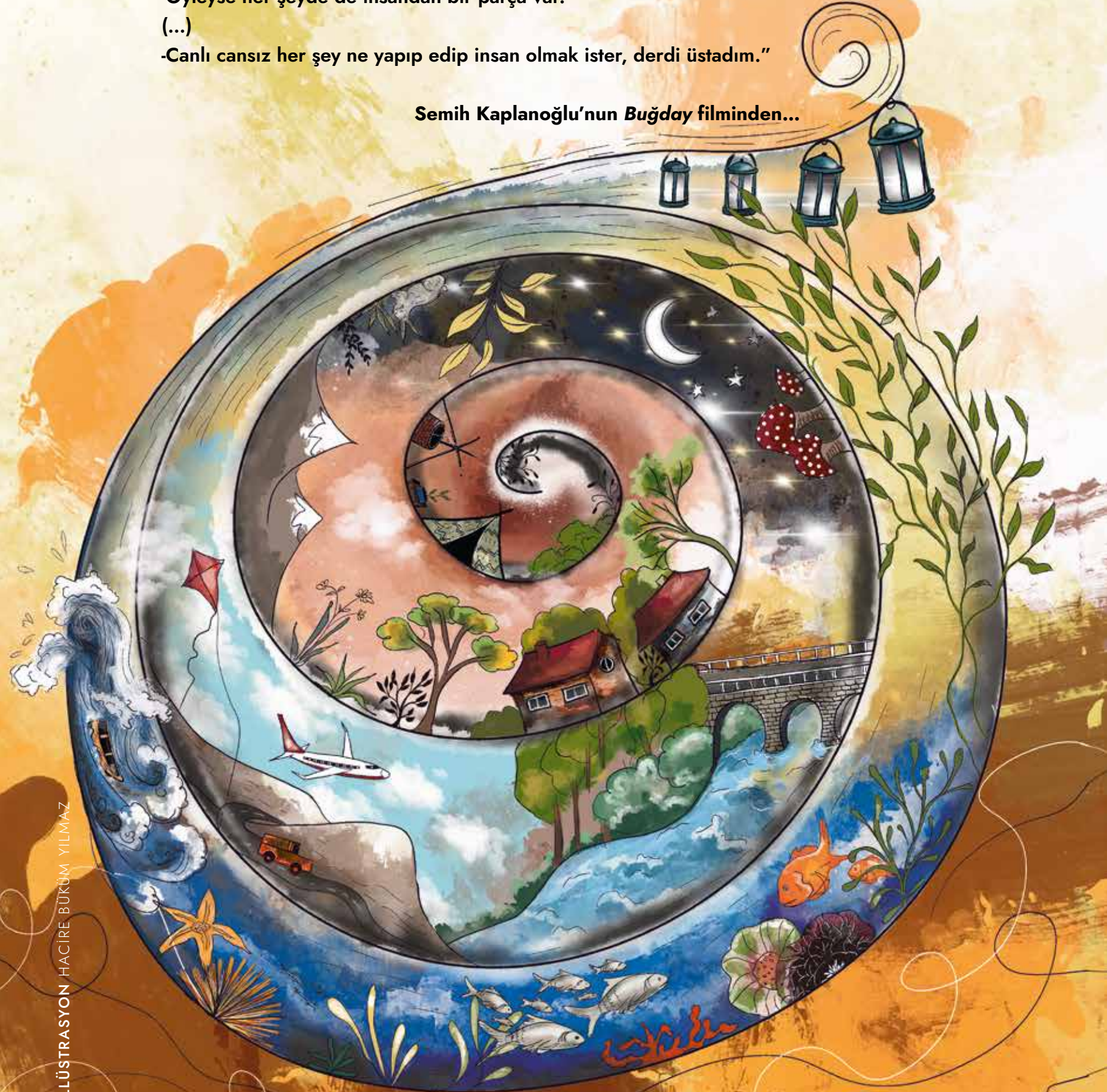
-Tüm kâinat insandır.

-Öyleyse her şeyde de insandan bir parça var.

(...)

-Canlı cansız her şey ne yapıp edip insan olmak ister, derdi stadım.”

Semih Kaplanoğlu’nun *Buğday* filminden...





**“Ufuklu bir anlatım
duru gönülde
filizlenir.”**

HASİBE ÇERKO

**“...Devasa yarıklarından mavi çiçekler fışkırmış / ucsuz
bir deniz gibi gözleriyle bana bakmaktaydılar / işte
kucaklamıştım Tanrı buğusunu / o alev yapraklarda / diz
çöküp sevinç sevinç diye bağıırıyordum esintiye karşı...”
Sevgili Hasibe Hanım, söyleşimize sizin bu değerli
satırlarınızla başlamak istiyorum. Maksadım öncelikle
edebî metinlerdeki tür farklılıklarını konuşmak. Siz
deneme, şiir ve öykü arasındaki eski ve katı çizgileri
incelten, türleri harmanlayan ve hatta başta dillendirdiğim,
adına öykü/şiir diyebileceğimiz satırlardaki gibi kendine
özgü bir tür var eden ender yazarlarımızdansınız. Bu
tür meselesine dair, özellikle de onun keskin sınırları
hakkında neler söylemek istersiniz?**

SÖYLEŞİ
SELMA MAŞLAK

Selma Hanım merhaba. Sorunuza konu olan şiir ve öykü dilinin
geçirgenliği hakkında nicedir bir yargıya varmak için zamanın
gelmesini bekliyordum. Öyle anlaşıyor ki bu hususla ilgili
tecrübelerimizi paylaşmamızın vaktidir artık.

Tür ismi olarak anlatı adını koyduğum *Kristal Kentler*; bu, şiir/öykü, düzyazı/şiir veya anlatı/şiir diyebileceğimiz, yüceliğın ve derinliğın girdabına kapılıp gidilen, güvercin özerleriyle ve aynı zamanda Tanrı'nın yeryüzünde belirış tarzlarından biri olan dünyevi güvercinle, ak güvercinin nefesiyle yıkanmış göklerin büyülediğı topraklara davet etmişim okurlarımı. Sizin de sorunuzda belirttiğın tarz ve tür hususunu konuşmak isteyen editör okurlarımı, dostlarımı memnun etmek adına yine onlardan gelen mesajlardan hareketle alıntılıyorum aşağıdaki cümleleri:

“...İlkin bu çevrede görünüme büründü sonsuz yakıcı kuş, donup kalmış dev damlalarını ve tutulamaz kırılğanlıktaki çığını en uzak kıyılara ulaştırmıştı. Su kenarındaki servi ağaçlarının koyu yaprakları üzerinde beyaz güvercinler taklalar atıp nazlı nazlı süzölüyordu. Havadaki kristalleri canlandırarak uçmuş, uçmuş, engin maviliğe gömülmüş, fakat yitirilmesi ve unutulması imkânsız biçimde bende kalmış, bakışlarımda çökelmiştiler.” (*Kristal Kentler*, s.14)

İmgelemden bitap düştüğüm bir kitap olması itibarıyla bir okurumun “Kulak verenlere tinsel duvarlar arasındaki taşların ezgili akışını duyuruyor.” dediğı şu cümleleri son olarak paylaşmama izin veriniz: “Hareketsiz yayılan bu taşların ortasından geçen nehir de dinmişti. Yüceliğın, genişliğın, derinliğın girdabına kapılmaktan yorgun mu düşmüştü? Çünkü ışığın serin parıltısıydı. Yıldız nefesleri ve

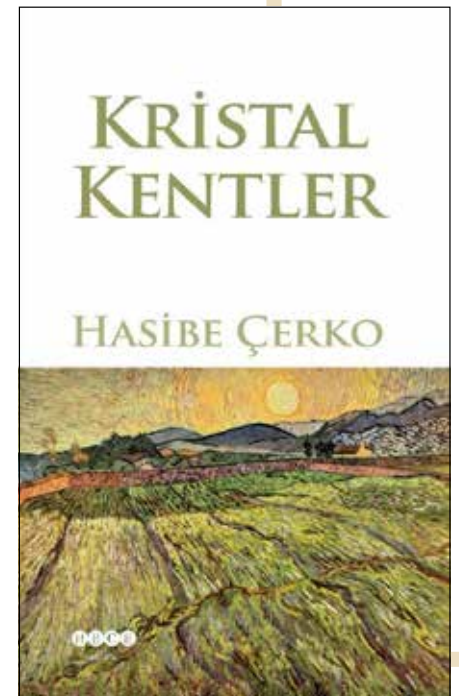
güvercin nefesleriyle sıırıslıklamdı kale yolu.” (*Kristal Kentler*, s.15)

Evrenin bütünlüğünün düzenini omuzlarına yüklenmiş eserler, mozaik gibi örülen canlı dokusuyla edebiyatın katı sınırlarına sıkışıp kalmazlar, kalamazlar. Şiir sanatının temelini teşkil eden Eski Yunan ve Roma yazınından itibaren bu böyle olagelmış Selma Hanım. Mesela zamanını ve kendinden sonraki sanatçıları ciddi etkileyen Romalı şair Publius Vergilius Maro (MÖ 70-19) şiirlerinin altındaki zemin, insan varlığının doğayla aşkla ve savaşıla çepeçevre kuşatılışının destansı tarihidir. Çoğu kez insanın dünyada bulunuşunun, sadelik ve masumiyet ifadesi olan toprakla ilişkisinin ve daha yüce bir kader gereğı yurdundan kopamamış ama yurdunda da kalamamış olan sanki gizil bir çağrı almışçasına bilinmeyene doğru sürüklenen hassas ruhların topraktan koparılışının hüznü dolu hikâyesidir. Hayatı, sevgiyi, ölümü anlamaya ve yorumlamaya dönük acı tatlı nüanslarla örer şiirlerini...

Bu ilk örneklerin dünya edebiyatını beslemiş ve doğurmuş olduğu doğruysa ve bu sanatçılar insanlığın yekpare destanını meydana getirebilmişse eğer, her dönemde eser, insanın zaman ve mekânla ilişkisi, dünyada oluşun hüznünün boşuna olmayışı üzerine söylenmiş son söz niteliğini barındırmalıdır. Bazen söz yarım kalacak da olsa böyle bir son söz ideali taşınmalıdır sanatçı. Ve aslında sanatçının yükümlülüğü de bu. Eğer kurallar bu gayeye hizmet ediyorsa sınırlar içerisinde

hareket edebilirsiniz pek tabii. Fakat işte, her şeye yetemeyen sınırlar bir zaman gelip kalkıyor ya da eriyor.

Metinlerimde içerilen gerek prehistorik gerek niteliksel/mitsel mekânlara renk, koku, biçime dair bütün özelliklerini veren bir dile mazhar olmanın rahatlığıyla sınırları genişletebildiğimi, yeni bir tür diyeceksek de bu türün uzun zamandır eserlerimde vücut bulduğunu kabul edeceğim. Zira metinlerim doğumunun esas gücünü, gitgide büyüyen, korkutucu bir çeşitliliğın tehlikelerini göğüslemesinden alıyor. Çerçeveye sığamayan bir öykücünün izleğindeki değışimi doğru dürüst değerlendirmek ve anlamaya çalışmak edebiyatçılar olarak hepimizin sorumluluğı, dahası vefa borcudur. Bir mittin (fethedilen yer, niteliksel mekân) diğetine başkalaşmış “Ben”,



insan tekinden çok daha üstün bir varlık düzlemine atıf yapar zira.

Sessizliğin gücünü keşfeden Benlik, bir anlamda seven ve sevilenin, özleyen ve özlenenin varoluş hâlini aldığı, birbirlerine akıp bütünleştiği, dil ile anlamın kaynaştığı birlik düzlemine, "aşk"ın evrensel yüzüne ayna tutmaz mı sizce?

Uzun bir süre evvel bir söyleşide öykü ve hatta denemenin şiirleşmesi gerektiğini ve artık soğuk ve mantıksal gidimli öykülerden, ufacık bir canlılık emaresi göstermeyen denemelerden çok sıkıldığımı belirtmiştim. Şimdi içinde bulunduğumuz dönemden geriye ve bugüne baktığımda sürecin söylediklerimi ne denli haklı çıkardığını görüyor ve sözümün sonuna dek arkasında

durduğumu tekrar ediyorum. Yapay zekânın geldiği ürkütücü seviyeyi burada konuşacak değilim ancak biliyoruz ki yapay zekânın yazılımını elinde tutan gücün hükmedemeyeceği bir alan varsa o da kalptir. Bu nedenle roman bile eğer kalbin üretimi olmayacaksa bizi yapaylığın egemenliği diyebileceğimiz sıkıntılı günler bekliyor Selma Hanım.

John Berger *Görme Biçimleri*'nde "Bir imge yeniden yaratılmış ya da yeniden üretilmiş görünümüdür." der. Hasibe Hanım, öykülerinde şiirli bir dil benimseyen, çokça imge, metafor kullanan bir yazar olarak Berger'in bu imge tanımına katılır mısınız?

Katılmakla beraber tanımını biraz eksik buluyor ve izin verilirse bir

şeyler ekleme ihtiyacı duyuyorum. Nesnelerin muhayyilede daha bir akışkan, değişik görünümelerde yaratılması imgenin bir yönünü açıklıyor yalnızca. Görünüm, suret, vecih (iç yüz) dediğimiz canlı resimler imgedir ve yine kuşku yok, imge duyumla başlar, gitgide asıl "doğallık" olan dünyaya ulaştırır bizleri. (Etrafımızda yer alan nesneleri, naif bir biçimde çıplak gözle görme değildir esas doğallık. Yani ben şimdi dünyasal gerçeğime bakıp; ben olduğumum veya mor menekşe olduğudur, diyorsam doğallık alanını göze görünen dünyayla sınırlandırmış ve bu durumda asıl olduğum şeyi yani karakteristiğimin temel yapı taşı niteliğindeki özsel doğamı, zamandaki manamı yadsımış olurum.)

İşte bu yüzden imge sadece aklın sınırları içinde oluşan formlara hapsedilemez. Burada, imgenin kadim ve külli formlara atıf yapabileceğini söylemek istiyorum -ki işin içine kalbin yüzü, gönlün görüsü gibi latif mefhumlar girecektir.- Bu külli formları imgeleme bakımından büyük biçim dediğimiz boşluğun çok renkli, zengin bir uğrak olduğunu düşünüyorum. Üstelik her sanat formunun, mesela her öykünün içsel ritmi ve içsel yasalarını bu saf biçim oluşturur. Dünyanın zengin müziğine ve kusursuz ahengine, daha "Büyüğün" mekânına (zamanı ve mekânı aşkın bir mekân) ait tınıların aktığı, uçsuz bucaksızlığa doğru açılan biçimdir bu saf biçim. Benliğin en derin noktasından inkişaf etmeye başlayıp iç dünyanın dış dünyaya döndüğü yurttur. Bu anlamda

“

Yapay zekânın yazılımını elinde tutan gücün hükmedemeyeceği bir alan varsa o da kalptir.

dünyanın ve Ben'in sınırı olan varoluş yüzeyidir, esere özgü renk, koku, biçimler sunan, tıpkı rüya gibi gelişen imgenin ritmidir bu mekân. Dünyevi gerçekliğin ardında kendi derin hatıralarımızı gören, gördüren mittir. Bakışın göğünün dürülü olduğu kutsal yerdir.

Önceki soruyla bağlantılı olarak yazarın insana, tabiata, evrene bakışı ya da onu görmesi nasıl olmalıdır? Onu sıradan bakışlardan, sıradan görmelerden ayıran şey nedir? Bir yazıyı edebî kılan, sanat eseri yapan bakıştaki bu farklılık mıdır?

Bakış büyük şey doğrusu. Cezanne, *Anlamaların Anlamı Üstüne* adlı eserinde, "Görkemli manzaraların hepsinin de gönlün gözünü gerektiren bir yanı vardır. Görü denen şey görünmez görünü hâle gelmesidir... Manzara görünmezdir çünkü biz onu fethettikçe içinde yitip gideriz. ...Manzaraya dair belleğimiz yoktur. Güpegündüz ve gözümüz açık düş kurarız. Nesnel dünyadan saklandığımız gibi kendimizden de saklanırız. Hissetmek budur." diyor.

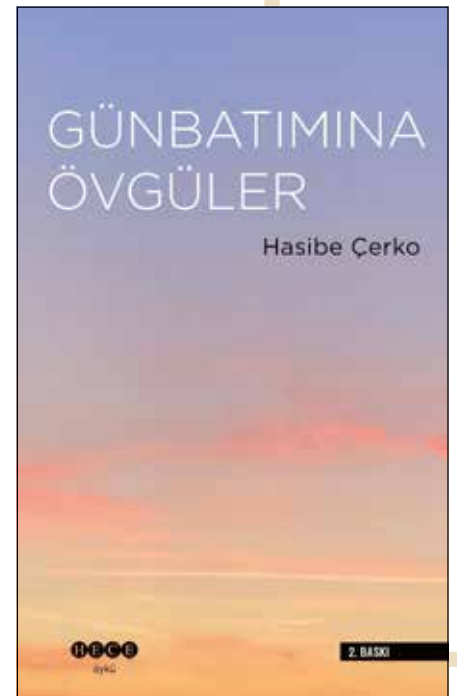
Bir yerde büyük şekil dediğim ana yurt görür, duyar, hisseder Selma Hanım. "Çiçek görür" den çok daha fazlasıdır bu. Aşktır dokusu çünkü. Bakış nihayetinde kalbin uzama dönüşmesiyle billur bir ayna gibi küre hâlini almasıdır. Aynadan görünen, seyreden ve ayna burada tek hissedendir. Kristal küreye dönmüş hissedendir, kalptir yani.

Bazı kelimeler, bazı anlatılarda eğreti durur. Kelime cümleye yabancıdır, paragrafa yabancıdır, mekâna yabancıdır. Kendini ele verir, sonradan edinilmişliğini... Bir olmamışlık hissi uyandırır böyle metinler. Buna mukabil, Hasibe Hanım, sizin metinlerinizde öyle bir atmosfer var ki yazar ile kelime arasındaki samimiyet satırlardan dışarıya taşıyor. Kelimelerle olan ilişkinizi sorsam neler söylemek istersiniz?

Bu sözlerinizi bir güzellik olarak kabul ediyor ve teşekkür ediyorum. Şimdi, akıl eğer selim olmazsa her zaman kötülüğe meyletme potansiyeline sahip. Zira akıl daima soyutlamalar yapma eğilimindedir. Düşümler atar, yargılar, indirger ve gerçekliği zayıflatır. Güdük bir dünya sunar çoğu kez; öğrenilmiş, tecrübeye sırt çeviren, soğuk fantezilerin veya destansız anlatıların dünyasını belki.

Bu noktada hep söylediğim bir şey var: Söz ancak kutsal toprakla mayalandığı ölçüde ete ve kana dönüşebilir. Hz. İsa'nın vurguladığı samimi lisanı, kalbin kanına bulanmış canlı dili oluşturan da bu mayalanma olsa gerektir. Nitekim lisan olarak dil buradan hissediş dünyasına yani sırf doğallık olan ahenk ve uyum düzeyine yükselebilir. İster düşünme eylemi ister yazma eylemi diyelim, eylemi gerçekleştiren her kimse, dolaysız gerçeklik denilen duyu âleminin ardındaki derin doğayı böyle bir yükselişte bulacaktır

kuşkusuz; yine kuşkusuz bireysel tecrübenin son derece parlak bir merhalesi olup elmas ve ateşten duvarları eriten dokusuyla, T.S. Eliot'ın, "civıldayan dünya" adını verdiği o yer, irade gücüyle azar azar, ruhun katmanlarına inerek fethedilebilir. Daima bekleyişli bir sabırla, dikkatle inerek yükselebilir o özdeş dünyaya kişi. Düşünme eylemi ancak o vakit düşünmeksizin düşünmeye, düşünmenin de ötesinde anlamın vizyonlar hâlinde akıp durduğu gönül aynasına döner. Özgürce hareket eden bir dil, ufuklu bir anlatım elbette duru bir gönülde filizlenir. Nihayet tüm bunlar yazarın kelimelerle ilişkisinin samimiyetine bağlıdır. Benim kelimelerle ilişkim öyle fitri bağlarla kuruludur ki bunu naçizane bir cümleyle ifade edeyim; yanımdayken bile hasret çektiğim dost ve sevgilidir kelime. Onda gizlendiğimdir. Ruh evimin soluğudur. Tanrısaldır



zira. Sözcükten doğar, sözdür, nefestir, canlıdır.

Son dönem yazdığınız metinlerde, bilhassa *Günbatımına Övgüler* kitabınızda ve sonrasında kaleme aldığınız şiir/öykülerinizde her biri başka biçimde yazılmış, bizi birbirinden farklı yerlere, zenginliklere götüren başka başka metinler ama sanki hepsi bir bütünün içinden çıkmış da o bütünün özelliklerini taşıyor. Bir nevi bütün müzik notalarının, melodilerin içinden çıktığı sessizliğin göbeğinde, bir seste buluşuyor gibi. Okur olarak hissettiklerimi teyit edebilir misiniz? Aslında hep bir ses arayışının sizi bütünlüğe yönelttiğini söylüyorsunuz. Bütünlüğü ve birlik düzenini fark ettiren derin tecrübeden

söz ediyorsunuz. Bir röportajınızdan yola çıkarak bu cümleleri kurdum; aradığınızı bulmuş olmak size ne hissettiriyor?

Bütün benliğimle istediğim bir şey vardı ki eserle ve eserde canıma can olacak bir tamlığa erişmek. Seyir hâlinin, bakışın ya da gönlün gözünün mutluluğunu tekrar tekrar yaşamak. Tamlığın nasıl olacağını ve olunca nasıl etki edeceğini *Günbatımına Övgüler*'deki metinler ortaya çıktıkça daha bir seziyordum, her yeni metinle heyecanım bir kat daha artıyor ama bir o kadar huzurlu oluyordum. Aradığımı bulmuştum evet; adım adım ruhun katmanlarına inerken bir çocuğun saflığını taşıyordum kendimde. Eserle gelen neşe ve mutmainlik hissi içime sığmıyor, bazen taşıdığım şeyden ötürü eş zamanlı bir sevinç ve hüznün doğuyordu içime. Bir de inanın

ki özleyişin ve tecrübe yaşama tutkusunun sınırı yok Selma Hanım.

Mesela derin sessizlikten evrene yayılmakta olan uyumu yeryüzüne ait bir dolaysızlıkla somutlaştırmak müthiş diri tutuyor insanı; uzaklardan çağılayan manevi bir ırmağın yankılarla dolu sesini, ışığının her yönü kucaklayan dalgalanışlarını, ruhun dengeye erişmek uğruna yüze yüze öteye geçme hamlelerini, nesnelerin bağrını açmış bir geniş açıklığa yani ırmağın ötesine yerleştirilişini, orada bir dost ve bir cana dönüşmelerini, simge düzeyine yükselişlerini, sevgili oluşlarını gördüm. Pek az kimseye nasip olabilen görünümlere, sırlara agâh oldum. Daha ne istersin diyen iç sesimi dinlerken; "Kanımı mayaladım. Görev bitti." diye acı acı inleyen Rimbaud geldi aklıma.

Yine de bütünlüğü içerisinde görülen her nesne ve her devini dosttur, sevendir, seven gönülden akseden güzelliğin aşkla dolu bir titreşimidir dedim kendime; onlar, o simge güzellikler iç dünyanın her dem taze sözcükler suretinde kazanılan gerçek ganimetleridirler. Hem bir sanatçı için o aşına suretlerin oluşlarını, ışığı paylaşımlarını, bütün bunları kelimelere dökerek yeni mitlere açılmak hoş faaliyetir.

Hasibe Hanım, sizce yazarlık öğrenilebilen bir şey midir? Eğer öyleyse yazmayı öğrenmenin en etkili yolu nedir? Yazarlık atölyeleri de yapan biri olarak atölyelerin bu konuya katkısı hakkında neler söylemek istersiniz?

“

Yanımdayken bile hasret çektiğim dost ve sevgilidir kelime. Onda gizlendiğimdir. Ruh evimin soluğudur. Tanrısaldır zira. Sözcükten doğar, sözdür, nefestir, canlıdır.

Her Şeyden önce biz yazarak yaşamayı öğreniyoruz. Ben de yeniden, yeni Şeyler ğreniyorum. Çünkü alıŐma varsa da sevgi, sabır ve samimiyet var bizde. Yani atlyemizden çalıŐma sesleri yükselirken berrak bir zihin açıklığında açılan manalar bu sesleri güzelleŐtiriyor. Biz ğrenmeyi öğreniyoruz. KeŐfediyoruz. Her birey kendindeki cevheri keŐfedip açığa çıkarmak için öğrenmeyi, keşfetmeyi, sezmeyi zlyor. Hissederek yol almak yazıyla eş zamanlıdır bizde. Hayat kıymetlidir, insan kıymetlidir. Her yaŐamanın başka başka yolları, yorumları, koŐulları vardır Şüphesiz. Her hayat sahibi kimse aynı amaç için ve aynı tarzda yaŐamadıėı gibi her yazı yazan da aynı amaç için ve aynı tarzda düŐünmez. Ancak hakikat tektir. O hakikate biz yazı ve varoluŐu bir sofraya koyarak eriŐme umudunu taŐıyoruz. Başka bir ifadeyle yazıyı yaŐamanın sofrasında bir yere oturtup öylece bütünlük hâlinde nefes almanın nasıl olabileceğini anlamaya uėraŐıyoruz. PutlaŐtırmadan ama bağlı kalarak nasıl olunur, en fazla dert ettiğimiz problem bu. Bunca zamandır okuduğum kitaplardan ve tecrübelerimden, öğrendiğim Őudur; hayatı bir yabancı gibi dışarıdan gözleyerek kurgulamak kişiyi cin fikirliliğe srkleyebiliyor. Yanımızda, çok yakınıımızda olan, dostum dediğimiz ve hakikatte sevmediğimiz insanları aldatıyoruz biz sanatçılar. Zira onların acılarını hafifletmeyi hiç düŐünmeden

edebiyatımıza malzeme yapmaya cüret ediyoruz. Sanatılık böyle olmamalı dediğim, n hırsının yazarı insanlıktan nasıl ıkarabildiğine Őahit olduğum, tokat gibi yüzüme inen benzer çeŐitlilikteki anlardan sonuncusunu da yaŐadıėım o günden bu yana gönül tokluğunu gaye yapıp atlyelerimi açma ve sürdürme sevincine nail oldum çok Őükür. Bencilce, korkutucu bir hırsla, acı çeken kimseleri dolgu malzemesi yapan ruhsuz yazarlık ya da sanatılığa tepkidir bir nevi atölyelerimiz.

Ve sevgili ğrencilerimin faydacı, zalimce üretme peşinde bir yazar olmayacaklarını diliyorum bu vesileyle. Her bir öğrencim Şunu net Şekilde bilir, insanların acısını görüp de temiz bir ruhla, ocuk sağlığıyla dönüŐtürmekten başka bir niyetle öykü yazmak cin fikirliliklerdir.

Oysa yazmak arındırmalıdır da. Hiçbir zorlamaya meydan vermeksizin dirilterek hem de. Burada, bu atölyede yapmakta olduğumuz da bu canlanıŐın içinde olup deneyimin farkında olarak yaşamayı yazının yörüngesinde yeniden anlamlandırmadır. Deneyimi dıŐlamaksızın, hatta deneyimin içerisinden çıkmaksızın yazının sınırındaki “oluŐ”u anlamak, oluşum değil, “oluŐ”u, bir nevi iŐıėın paylaŐımını anlamak, ekseriyetle budur zevkimiz.

Soğuktan nefret eden Arjantinli yazar Marquez ayakucunda elektrik sobasıyla; Balzac ölümüne

ivme kazandıracak kadar aralıksız içtiği sert kahvelerle yazar. Tarık Buğra yazmak için ölüm sessizliğini, Sait Faik kalabalıkları seğer. Bazıları içinse Őartlar teferruatıdır. Biraz kliŐe bir soru olacak ama yazarlara dair en merak ettiğim sorulardan biri, nasıl yazdıkları. Hasibe Hanım sizin de yazmak için böyle olmazsa olmazlarınız var mı?

Benim olmazsa olmazım bütün varlığımı eyleme geçirmek üzere dünyayı yavaŐlatacak bir i hazırlık. Bu hazırlık, iç disiplin ve i uyumu intaç etmekle birlikte kalbin yeni bir sefere çıkma ve seferden ganimetlerle dönme coŐkusunu netice verir. Öyle ki merak ve hayretimin hiç azalmamasını, duyuş derinliğini ve görünümlere aşına olacak kadar yoėunlaŐmayı bu heyecan hâlinin yazı yazma uėraŐını sevdirmesine borluyumdur. Yazarken kalemi parmaklarım değil de kalbim tutmalıdır.

Yolculuk hedefine gelince; o hedef kalbin en derin noktası olup bu nokta mutlak cömertlik sahibi Tanrı’nın insana verdiği yetilerin açığa çıktığı pınardır; sonsuz bir Şimdiki zamanın içerisinde geniŐledikçe genişleyen dünyanın ufkuna akar pınarın kolları... Yazının bireysel olasılıklar düzeyini aŐtıktan sonra yaratılıŐtan verilmiŐ niteliklerin baskınına uğradığım sıra dua ve secde ederim.

Sevgili Selma Hanım, zaman ayırdığınız için teŐekkürler.

BİR ZAMAN



Uykudan ibaret değildir gece. Herkesin üzerini aynı sebep ile örtmez. Herkesi aynı döşeğe bırakmaz, aynı yastığa baş koydurmaz. Kimine Kadir'dir, kimine ölümün içinde barındığı en uzun vakit, kimine kederli ağırlarla örülmüş ağır bir örtü. Kimine uzun bir yalnızlık, kimine derin bir belirsizlik, kimine müşfik bir anne. Sesi korkunç şu körlük dünyasında uyanık olmak gerek. İnsanlar caddelerden, sokaklardan el ayak çektiğinde karanlığın derinliğine düşmemeli. Uykuya vermemeli insan kendini. Gecenin kıyama yakın yüzüne ram olmalı. Söylenecek son birkaç kelimenin yüceliğine sığınmalı. Rahman ve Rahim olanı her türlü noksanlıklardan uzak tutarak susuzluğumuzu giderecek yağmur bulutlarına açılmalı. Atmayıp duruveren kalp, dünya hayatının güzelliğini neylesin?

BİR MEKÂN



Mekânın da ötesinde bir mekân; Mescid-i Aksa. Semadan, fezadan ve dahi bedenimizden bir parça sanki. Yüreğimizde derin bir yara. Şehirlerin en kederlisi, beldelelerin en acılsı. Göklerden dünyaya inen engin rahmetin şahidi. Mazlum ve cesur. Göğüsleri zemzemle yıkanmış çocukların gözleri kocaman. Yürekları dağlardan yüce. Bak bu nebevi hatıraların kutsal beşiğine. Yeryüzünün incisine bir bak. Gör ki tüm insanlığın şehri ne hâlde. Ah duvar, kanlı duvar! Uzun bir yalnızlıktan ve yorgunluktan gelen zeytin ağaçlarının yumuşak kokusu. Ah o maviliğin neşesiz koyuluğuna vurmuş gökyüzü ışıması... Allah'ın övgüsünü almış kutlu mekân, ahımız da vahımız da sana. Darıdünyanın garipliğinde suskun yaşarken nasıl da yetim ve öksüz kaldık.

ÜÇ TAVSİYE ABDULBAKİ İŞCAN

BİR PENCERE



Ben oldum olası hep böyle pencere kenarında karşı binaları ve ardındakileri ve onların da ardındakileri birer birer yıkar sonra yeniden birer birer kurarım. Pervazları çürümüş bir pencereden bakmak neyi değiştirir diye düşünmem hiç. Kelimeleri yıpranmış öksüz söylentilere yaslanarak sıcak sığınaklar ararım sadece. İnsanlık hisseme düşünle bulurum da. Rutubetli pencere eteklerinin bıkıp usanmadan beni şefkatle barındıracağını bilirim üstelik. Açmak üzereyken baharını yaşamadan solan hayatları, tehlikeli zamanlarda ve tehlikeli mekânlarda kaygısızca oyun oynarken vurulan çocukları, sığınılacak bir sine, bir liman arayan gönlü kırıkları ve yaş almışları görebildiğim müddetçe yalnız olmayacağımı da bilirim. Damarlarında merhamet dolaşmayan beden, acıyı da kederi de nasıl hissetsin?

KALEM'İN KALEM'LE TARİFİ

canan olpak ko



Edebiyatın sosyal hayattaki önemi-
mine ilişkin değinilerde mu-
hakkak Sait Faik'in "Haritada Bir
Nokta" hikâyesinin sonunda geçen
şu cümleler hatırlanır: "Kalemi
yonttum. Yonttuktan sonra tuttum
öptüm. Yazmasam deli olacaktım."
Sait Faik'in bu hikâye özelinde
tepkisi, balıkçılara yardım eden
bir garibana balıkhanede fiyat bile
verilmeyen tek bir dülger balığı-
nın çok görülmesidir. Görünüşte
kalemin öpülüp sadece yazmakla
yetinilmesi pasif bir eylem gibi gö-
rülebilir. Nihayetinde o garibanın
evinde o akşam dülger balığı çorba-
sı pişmemiştir. Gelgelelim yontulup
öpülen o kalem değil pasif olma-
sı, sıradan bir müdahalenin çok
ötesinde amaçlara hizmet etmiştir:
"Haritada Bir Nokta" hikâyesi saye-
sinde, eli yeni yeni kalem tutmaya
başlamış nice yazar adayı edebi-
yatın işlevine yönelik çok sağlam bir
ders almıştır.

Edebiyatla iç içe olanlar açısından
kalem, tüm sıradanlığına karşın bir-
çok özel ve güzel anlamı bünyesinde
toplamış bir varlık. Duyguları resme
döken bir aracı kimi zaman, hâkimin
elinde kırıldığında dönüşü olmayan
yolların kara habercisi mesela, Âşık
Gülâbi'ye "Neyin var da bugün niye

yazmıyon / Kalem seni parça parça
kırarım" dedirttiğine göre bazen de
kalem sahibinin sitemini yönelttiği
bir dost...

Yazmanın bu vazgeçilmez parçası
elbette divan şairlerinin de ilgisini
çekmiş. Şairler gerek o döneme göre
biçimiyle, gerek yazarlık yeteneğini
ifade etmesiyle, gerekse sevgilinin
fiziksel özelliklerini ifade etmek
kastiyle kalemi birçok teşbih il-
gisiyle kullanmışlar. Tabii hemen
belirtmekte yarar var: Divan şiirinde
kalem yerine çoğunlukla aynı anlamı
karşılayan "kilk" veya "hame" sözcüğü
tercih edilmiş. Fuzuli, şu beytinde
kalemi parayla alınmış bir köleye
benzetiyor:

Alınmış akça ile bir kulundur makbûl
Başını eğer keseler eylemez firâr kalem

Herhâlde eskinin köle sahiplerinin
en büyük korkularından birisi, kö-
lesinin firar etme ihtimalidir. Şaire
göre, sana bağlılığından asla şüphe
duymayacağın bir köledir kalem.
İnsanın aklına hemen "Kitap en iyi
arkadaştır." sözü geliyor değil mi?
Demek ki edebiyat zenginliğinin
lezzetini almış olanlar açısından
arkadaş da sadıktır, köle de.

Aslında Fuzuli'nin bu beyitte,
sanatçı tavrına yönelik ilkesel bir
tutumdan söz ettiğini söylemek de
mümkün. Yazar mı kalemin sahibi-
dir, kalem mi sahibine yön verir? Ne
farkı var dememeli. Kalem dönemin
eğilimlerinden, okurun beklentile-
rinden, -daha açık bir ifadeyle söy-
leyecek olursak- piyasa şartlarından
bir şekilde etkilenir. İyi bir yazarsa
sadece kendi doğrularına bağlıdır ve
kaleminin dış etkilere meyletmesine
izin vermez. Divan şiirinin bir başka
büyük şairi Nefi'ye Fuzuli'nin aksine
kendi kaleminin dizgin tanımaz bir
at olduğunu iddia ediyor:

Kâfiye teng oldu âgâz-ı duâ etsem n'ola
Gerçi zaptetmek ne mümkün hâme-i
çâpük-revi

Kafiyenin daraldığını, duaya başlasa
fayda etmeyeceğini söylüyor Nefi.
Beyit, bir kasidenin dua bölümünde
yer alıyor. Hâliyle kafiye den kastı,
artık sonlarına geldiği kasidede
kafiyeli sözcük bulmanın zorluğunu
belirtmek. Öte yandan Nefi'nin hızlı
adımlı bir ata benzeyen kalemini
zapt etmek mümkün değil. O, kafi-
yenin daraldığını falan dinlemiyor,
yazmayı tüm coşkusuyla sürdürmek
istiyor.

Nefi'nin kalemi bahane ederek kendi üretkenliğiyle, şairlik yeteneğiyle övündüğü muhakkak. Ama kalemin kimi zaman tutukluk göstereceği de bir gerçektir. Yazar bunalımı da denilebilir bu tutukluğa. Akılda yazılacak konu vardır, hayal âlemi o konuyu zenginleştirmeye hazırdır. Fakat ne olursa olur, işte kalemin kâğıtla buluşma anı bir türlü gerçekleştiremez. Ki aralarında Tolstoy'un da bulunduğu nice kalem sahibinin bunalımları meşhurdur. Galiba Nedim de dertliymiş kalemin bu nazından ki şu beyti yazmış:

Söyle ey kıl-k-i sühanver bülbül-i gûyâ gibi
Böyle hâmuş olma nakş-ı gonca-i dîbâ gibi

Nedim kalemine sesleniyor beyitte ve "Ey bülbül gibi konuşup güzel yazan kalem, böyle süslü gonca nakş-ı gibi susma!" diyor. Nedim gayet haklı olabilir. Sonuçta şairlik yönü dışında o da bir insandır, hayat gailisinin dayatmaları gereği bazen kalemin yazmama ihanetine uğramıştır. Böyleyken şurası muhakkak: Bu beyti yazdığı sıralar Nedim'in kalemi görevini gayet de yerine getiriyordur. Yoksa ortaya böyle güzel bir beyit çıkmazdı.

Sebk-i Hindi akımının büyük şairi Naili'ye kalemini, hazineleri açan bir kilit kabul ediyor:

Hâmem ki kufl-ı genc-i devâta kilîd olur
Lûtfunla gâibâne cihân müstefîd olur

Gerçi ilk bakışta şairin, kalemi kilide benzettiği açıkça belli. Anlama

göreyse anahtar anlamı baskın. Naili beyitte, "Kalemim divit hazinesinin kilidine anahtar olur, lütfun sayesinde gizliler açığa çıkarak cihanın faydalanmasını sağlar." diyor. Ne kadar güzel bir somutlama değil mi? Diviti, içinde hazinenin saklandığı değerli bir sandık olarak hayal ediyor Naili. O hazinenin mürekkep olduğunu biliyoruz. Kalem o hazineyi kâğıt üzerine aktarıyor, böylece gizli kalmış bir hazineden herkes istifade etme olanağı buluyor. Naili bir taraftan kendi şairlik yeteneğini överken bir taraftan da edebiyatın övgüsünü yapıyor: Edebiyatın nitelikli eserleri kıymetli birer hazinedir.

Lale Devri şairi Osmanzade Taib anlamı avlanması gereken aslana, kalemi oka benzetiyor:

Şîr-i mânâyı itmeğe nahcîr
Hâme destinde râst-rev çün tîr

Osmanzade Taib, yazma aracıyla ok arasındaki fiziksel benzerlikten yararlanıyor. Uçları yontulan kamışlar, kaz tüyleri yahut günümüzün binbir çeşit kalemleri. Hepsisi de oka fazlasıyla benziyor çünkü. Ama beyitte bu benzerliğin ötesinde güzel bir anlam var: Elinde yay ve ok tutan bir savaşçı şeklinde hayal edilmiş şair. Osmanzade Taib hem şiirin ve doliyasıyla sözün gücüne vurgu yapıyor böylelikle hem de şiir yazmanın aslında ne denli zor olduğunu söylemeye çalışıyor: Hakiki şiiri bulabilmek için en doğru anlamı tam on ikiden vurup avlamak gerek.

Köle, hızlı adımlı at, güzel konuşan bülbül, hazineleri açan anahtar, anlam aslanını vuran ok... Şairlerimiz kalemi ne farklı benzetmelerle ele almışlar. Baktığımızda her birinin de son derece isabetli tercihler olduklarını görüyoruz. Ki divan şiirinde kaleme dair daha nice benzetmenin olduğunu da söylemem gerek. Kalemin şansıysa kendisine yönelik tüm bu güzel nitelemeleri yine kendisinin kayda geçirmiş olması.

Sözün sonuna yaklaşırken kalemin hakkını da hatırlamamız gerek elbette. Madem cansız bir varlığın ötesinde yığınla güzel anlam yüklüyoruz kaleme, onun bir ruhunun olabileceği ihtimalini de daima akılda tutmalıyız. Laedri bir beytin söylediğine göre kalem ve mürekkep, cahil birinin eline kendilerini düşürmemesi için Allah'a dua edermiş:

Kalem feryâd idüp ağlar mürekkep
Beni nâdân eline virme yâ Rab

En azından bu beyit bağlamında kalemin ve mürekkebin duasının kabul edildiğini söylemek mümkün. Zira o duayı aktaran beyit, şairinin adı unutulsa bile, sonraki zamanlara kalmayı başarmış. Ki belki salt kalem ve mürekkep değildir aynı duayı edenler. İnsan eline alınmayı bekleyen nice cansız eşyanın sessiz duaları vardır, hayır üzere işlenmiş amellere hizmet etmeyi dileyen. Son sözümüz de duayla olsun o hâlde: Allah bizleri, sessiz duaları kabul olunmuş eşyaların sahiplerinden eylesin! Amin!

Park Nohae*Koreceden Çeviren: **Büşra Melek Gedikoğlu****ORADAYIM**

Vücudun merkezi kalp değildir,
Vücut hastalandığında, acı merkezi olur.

Bir ailenin merkezi baba değildir,
Aileden biri hastalandığında, o merkez olur.

İnsan onurunun silah zoruyla incitildiği,
Vicdanın, adaletin ve çocukların katledildiği yer,
İşte o yer, şu anda dünyanın merkezidir.

Ah Filistin!
Ateşin içinde yalnız başına titriyorsun.

Din, dil, ırk,
Hiçbir ayrım gözetmeksizin
Yanımdayım kana bulanmış bir hâlde.
Buradayım!
Şimdi seninle oradayım!



B a ş K a
S e s l e r

*Güney Koreli bir şairdir. Fotoğrafçılıkla da ilgilenen şair, yoksul ve ezilen insanları, çektiği fotoğraflar ve yazdığı yazılarla destekliyor.

YOLCULUK

HATİCE İS

**Sonra kendi maskeni indirecek ve
olduğun gibi görünmenin ışığını
yayacaksın. ”**

Herkesin farklı bir hayat hikâyesi var. Sanki hepimiz farklı otobüslere binen ya da aynı otobüse binip farklı yerlerde inen yolcular gibiyiz. Kimimiz uzun bir yolculukla hedefine ulaşırken kimi kısa mesafede ulaşıveriyor arzularına. Kimi karlı, buzlu yollardan temkinli ilerlerken kimi güneşli havada sıcaktan şikâyet ediyor.

Hep sorgulanır ya, yolculuğumuzu biz mi belirliyoruz yoksa belirlenen bir yolculukta mı ilerliyoruz, diye. Aslında belirleyemediğimiz bir kısım var evet. Bilet alımı, yolculuğa nereden başlayacağımız, bindiğimiz şehrin yaşam şartları... Bunları seçmeden bir koltukta buluveriyoruz kendimizi, nerede ineceğimizi dahi bilmeden. Fakat koltuğa oturduktan sonrası senin elinde. Yolculukta neler yaptığın, neler öğrendiğin, kimlerle arkadaşlık kurduğun, düştüğünde nasıl kalktığın, hissettiklerin ve dahi hissettirdiklerin... Belki verilen bileti beğenmedin ama bu sana verilen tek bilet bunu unutma. Başka bilet yok. Öyleyse sana verilen bu yolculuğu nasıl güzelleştirebilirsin onu düşün. Yolculuğu zevkli hâle getirmek, anlamlandırmak, ineceğin

yeri yeniden belirlemek, belki başka bir şehre gitmek senin elinde.

Eğer elindeki bilete değil diğer seçeneklere odaklanırsan, “Daha güzel şehirlere, ülkelere giden biletler var, oysa benim yolculuğum...” diye, kıyaslarsan zevk alamazsın yolculuğundan. Önünü göremez ve oradan oraya savrulursun. Olsaydı’larla, keşke’lerle serüvenini bir azaba dönüştürsün. Oysa dışarıdan baktığında sana güzel görünen bütün yolculuklar kendi içinde tümsekler, engebeler barındırıyor. Sen kendi yolculuğuna odaklan. Kendi yolculuğunda mutlu olmayı öğren. Bunu başardığında her yolculuğun kendi içinde biricik ve anlamlı olduğunu göreceksin.

Bazen çok yorulacak hiç bilmediğin bir yerde inip kaybolmayı dileyeceksin. Kimse seni bulamasın, acıların son bulsun diye huzurlu bir yer arayacaksın. Bu karanlıktan bir daha çıkamam, gülemem zannedeceksin ama yeniden güleceksin, alışacaksın. Korkuların kimi zaman esir alacak seni, öyle bağıra bağıra konuşacak ki önünü göremeyeceksin. Tüm bunlarla yüzleştığın noktada, kaçmadığında, bu duygularla yaşamayı



öğrendiğinde ise öyle bir noktaya varacaksın ki suyun duru, dingin hâle gelişi gibi sakin ve huzurlu hissedeceksin.

Belirli bir kilometreye geldiğinde ise artık eski sen olmayacaksın. Tüm yaşadıklarının birer öğretmen olup seni başkalaştırdığını göreceksin. Ve yaşadığın acılara dahi iyi ki diyeceksin. Diğer yolcuların

takındığı maskeleri göreceksin ilk önce onlardan korkacak ve uzak duracaksın. Sonra kendi maskeni indirecek ve olduğun gibi görünmenin ışığını yayacaksın. İnsanlar değiştiğini söyleyecek maskelere alıştıkları için. Olsun. Buna da alışacaklar. Alışıp alışmamaları da çok umurunda olmayacak. Seni bu gerçek hâlinle sevenler yine yanında olmaya devam edecek. Sahte ilişkilerin çürük elma-

lar misali bir bir dökülecek. Hafifleyeceksin. Olmadığın gibi görünmenin, hayır diyememenin, kendini ifade edememenin yükünü sırtından attığın için hafifleyeceksin. Düşsen de kalkmayı öğrendiğin gün yolculuğunu seveceksin. Ve önemli olanın yolda olma hâli olduğunu fark edecek yalnızca yolculuğunun ve yolda olmanın keyfini süreceksin.



KESKİN NİŞANCI DUASI

FATMA ASİYE ŞENAT

“Soyumdan da...” demişti, kendisini, insanları imana, hayra, iyiliğe yönlendirmede önder kıldığını bildiren Rabb’ine, soyundan da kendisi gibi tevhidi zirvede yaşayan, yaşatan liderler gelsin istemişti. Her ne kadar peygamberlerin bir kısmının birbiri soyundan gelmesi geleneği cari olsa da bu işin soy bağı üzerinden devam etmediğini anlatan bir cevap almıştı bu niyazına: “*Vaadim zalimleri kap-*

samaz.” (Bakara, 2/124) dedi Rabb’i. Cevap olumsuz gibiydi, bir yönüyle soyunda zulme bulaşmayanların önder olabileceklerini de düşündürüyordu, ne tam kabul ne de tam ret içeriyordu sanki. Öyle de oldu, ilk etapta niyazı doğrudan karşılık bulmadıysa da iki oğlu, torunu, torununun oğlu hepsi hayatlarımıza rehberlik eden önderler, peygamberler oldular. Hatta uzak torunlarından

biri Habib-i Kibriya, Rahmeten Lil Âlemin, Üsve-i Hasene diye anıldı, Hatemü’l-Enbiya olarak bilindi.

O torun için yaptığı dua dillere destan oldu, Kur’an’da anıldı, üstelik o torun aynen, duasında yer alan ifadelerle tanıtıldı: “*Soyumuzdan, onlara senin ayetlerini okuyacak, kitabı ve hikmeti öğretecek, onları arındıracak bir elçi çıkar Rabb’imiz! Çünkü yalnız sensin kudret ve hikmet sahibi.*” diye dua etmişlerdi oğlu İsmail ile Kâbe’yi inşa ederken; asırlar sonra gelen o torun getirdiği Kitap’ta şöyle tanıtıldı: “*O size ayetlerimizi okuyor, sizi arıtıp temizliyor, size kitabı ve hikmeti öğretiyor; yine size daha önce bilmediklerinizi öğretiyor.*” (Bakara, 2/151; Âl-i İmrân, 3/164) Kısaca ne niyaz ettiyse bahşedildi ona, mesela kendisinden sonra gelenler tarafından hayırla yâd edilmeyi niyaz etmişti (Şuarâ, 26/84) öyle de oldu. Vahiy menşeli üç dinin mensuplarının bin yıllardır hayırla andığı biri oldu Hz. İbrahim. Hatta medeniyetimizin temel karakterlerinden biri hâline geldi Hz. İbrahim ve onunla bereket gelir oldu akla, hikmet, merhamet... “Halil İbrahim sofrası” dedik bereketi temsil eden ikramlarımıza onun güzel hatıralarından dolayı... Babasının affedilmesi için ettiği dua reddedildi, zira bir peygamber babası bile olsa Allah düşmanına iltimas geçilmesi imkânsızdı. Onda bile Allah kendisine “yeter artık” diyene kadar babasını



isteyip durdu Rabb'inden içli İbrahim (Tevbe, 9/114). Kısaca attığını vuran keskin nişancı gibiydi Hz. İbrahim, Rabb'inden niyaz ettiklerine nokta atışı nail oldu.

İşte bu özelliğinden dolayı Hz. İbrahim denince akla gelmesi gereken en önemli bahislerden biri onun kabul görmüş dualarıdır. Hz. Peygamber de kendisini, dedesi İbrahim'in kabul olmuş duası olarak tanıtmıyor muydu? Madem önümüzde böyle ağzı dualı, duası isabetli bir dede var, gelin biz de onun makbul dualarından ikisini, okuyunca bizden de kabul olunmasını niyaz ederek öğrenelim. Tevhidin atasının diliyle biz de Rabb'imize yakaralım, dünümüzü, bugünümüzü, yarınımızı; bizi, aslımızı ve neslimizi kuşatan şu niyazlara gönlümüzü bağlayalım: *"Rabbim! Beni ve soyumdan gelecek olanları namazı devamlı kılanlardan eyle; Rabb'imiz, duamı kabul et. Rabb'imiz! Hesap kurulacağı gün beni, anamı, babamı ve müminleri bağışla."* (İbrâhîm, 14/40-41)

Dua mütehasısı Hz. İbrahim'in adını taşıyan suredeki niyazı aslında hem kendisinin hem de oğullarının şirkten uzak tutulması talebiyle başlıyor, ardından hâlini arz ediyor, *"Ailemi senin evinin yanında çorak bir yerde bıraktım."* cümlesinin ardından onların maddi manevi rızıklarının tam olmasını talep ediyor. Maddi rızık ayette zikrediliyor zaten, manevi rızık, onun âlâ derecesi ne peki? Namaz! *"Ya Rab, namazlarımı kılsınlar diye onları senin evinin yakınına bıraktım."* cümlesi bu durumu yeterince açık izah ediyor zaten, ilerlemiş yaşında baba olmanın hamdi takip ediyor bu odak cümlesini. Kendinden başlayarak, evlatları

da dâhil ederek namazda sebat talebi ardından geliyor. Ama herhangi bir şekilde bir namaz kılma hâlini istemiyor, ahı gitmiş vahı kalmış, yasak savma kabilinden bir namazı değil, "kıl beşi, kurtar başı" yaklaşımı hiç değil.

Hz. İbrahim'in kendisi ve soyu için niyaz ettiği namaz, dosdoğru kılınan, kıldıkça dinin diğer bütün değerlerini ayakta tutan, mümini diri ve azimli kılan bir namaz. Mümin için hayat tasavvuruna şahitlik eden bir namaz. Bu nedenle Kur'an çoğu kez yusallûne (namaz kılarlar) ifadesiyle değil, yukîmûne's-salât (namazı ikâme ederler, dosdoğru kılarlar) diyerek bahsetti namazdan. Bir hayat tarzının, adanmışlığın, yürüyeceği yola karar vermişliğin teyidi anlamına gelen bir namaz, sadece Hz. İbrahim'in dilinde, duasında ve hayatında var ettikleri değil, diğer peygamberlerin, dolayısıyla ümmetlerinin de sahiplendikleri bir değerdi. Hz. Musa'ya Allah'la ilk konuşmasında hatırlatılan değer oydu, *"Beni anmak için namaz kıl."* (Tâhâ, 20/14) demişti Rabb'imiz, Hz. İsa *"Hayatta olduğum sürece bana namaz kılmamı emretti."* (Meryem, 19/31) diye anlatmıştı hayatındaki yerini. Efendimiz ise "gözümün nuru" diye bahsetmişti ondan, dünyada kendisine sevdiren üç varlığı anlatırken. Dolayısıyla Hz. İbrahim'in dosdoğru şekilde kılmak için niyazda bulunduğu namaz, bir bütün olarak İslam ümmetinin alametifarikalarından biridir; biz, nesillerimiz bu duayı gönülden ettikçe de olmaya devam edecektir. Namazı kılmak ve onda berdevam olmak için dua etmek öylesine önemlidir ki ayet-i kerime

"Rabbimiz, duamızı kabul et." ısrarıyla mühürlenir.

Önce kendisine ve nesline namaz için talepte bulunan Hz. İbrahim, akabinde kendisinin, ana babasının ve bütün müminlerin bağışlanmasını niyaz ederek dua halkasını olabileceğince genişletir. Vahyin değişmez iman ilkelerinden biri olan ölümden sonra diriliş ve yapıp yapmadıklarından hesaba çekilmeyi kesinkes kabul etme, bu yalvarışın en hassas noktasını teşkil eder. Çünkü o gün bağışlanmak, aklanmak, hayat hesabında iyiliklerinin ağır basması inananın yaşayacağı en büyük mutluluklardan biri, elde edeceği en önemli başarıdır.

O ermiş muradına, biz çıkalım ke-revetine. O kerevet şu: Hem namaza dost olmak hem de kıyamet günü bağışlanmak arzusuyla asırlar ötesinden gelen bu ölümsüz dualara biz de canıgönülden âmin diyelim.

(Yazarın sevgili okuyucusundan özel ricası: Bu duayı ayrıca ezberlemeyeceğiz zaten Tahiyat'ta okuyoruz. Bundan sonra okurken bu niyaza gönlümüzü hiç ayrılmamacasına raptedelim, artık anlamını da net şekilde bildiğimize göre atamızın makbul dualarla çizdiği izinden gidelim. Ve şunu hissedelim, biz bu duayı okurken nasıl gelmiş geçmiş bütün müminlerin bağışlanması için dua ediyorsak biz namazda değilken, işe güce, uykuya dalmışken birileri de bir yerlerde aynı duayı bizim için ediyor. "Dualarda buluşalım." diye meşhur bir ifade var ya işte onun en bariz ve yaygın hâlini namaz kılan bütün müminler bu duayla yaşıyorlar. Harikulade bir his, değil mi?)

Dijital dünyada gözetimle ilişkili kavramlardan biri, bireylerin izlenen varlıklar olduğunu ve bir merkezden gözetlendiklerini ifade eden *panoptikon*. *Panoptikon* merkezî ve disipline dayalı bir mekanizmaydı; itaate mecbur bırakan bir mimariye sahipti. Burada gözetim, yüksek bir kuleye gizlenmiş tek bir gözün işiydi. Fakat bu model, günümüz dijital dünyasındaki gözetimi izah için artık tek başına yeterli görünmüyor. Zira dijital gözetimin bir veçhesi de bireylerin yalnızca izlenen değil, aynı zamanda izleyen varlıklar oluşunu ortaya koyuyor. İşte bu noktada dijital çağın kendine özgü gözetim biçimini anlamamıza yardımcı olacak bir kavram devreye giriyor: *Sinoptikon*. Bu kavram, dijital dünyanın herkesin birbirini izlediği, herkesin birer gözcüye dönüştüğü boyutunu öne çıkarır. Dijital dünyada teknoloji araçlarını kullananların sadece denetlenen değil aynı zamanda izleyen bir kalabalık olarak denetleyen boyutunu ifşa eder.

Sinoptikon modeli, Norveçli sosyolog Thomas Mathiesen'in 1997 yılında yayımladığı çalışmasına dayanır.¹ *Panoptikon*un yeni toplumsal dinamikleri açıklamada yetersiz kaldığına ilişkin farkındalıkla Mathiesen, dijitalleşen dünyada yalnızca merkezden çevreye değil, çevreden merkeze ya da yatay biçimde işleyen gözetim biçimlerinin bulunduğu dikkat çekerek bu kavramı teklif eder. Bu kavramla binlerce kişinin

az sayıda kişiyi izlediği, tersine çevrilmiş bir gözetime vurgu yapar. Dolayısıyla *sinoptikon*, herkesin hem gözetleyen hem de gözetlenen hâline geldiği, gözetimin sıradanlaştığı, hatta içselleştirildiği bir düzenin adıdır. Zira *sinoptikon*, bireylerin gönüllü olarak gözetlenmek, görünür olmak istediği bir yapıdır.

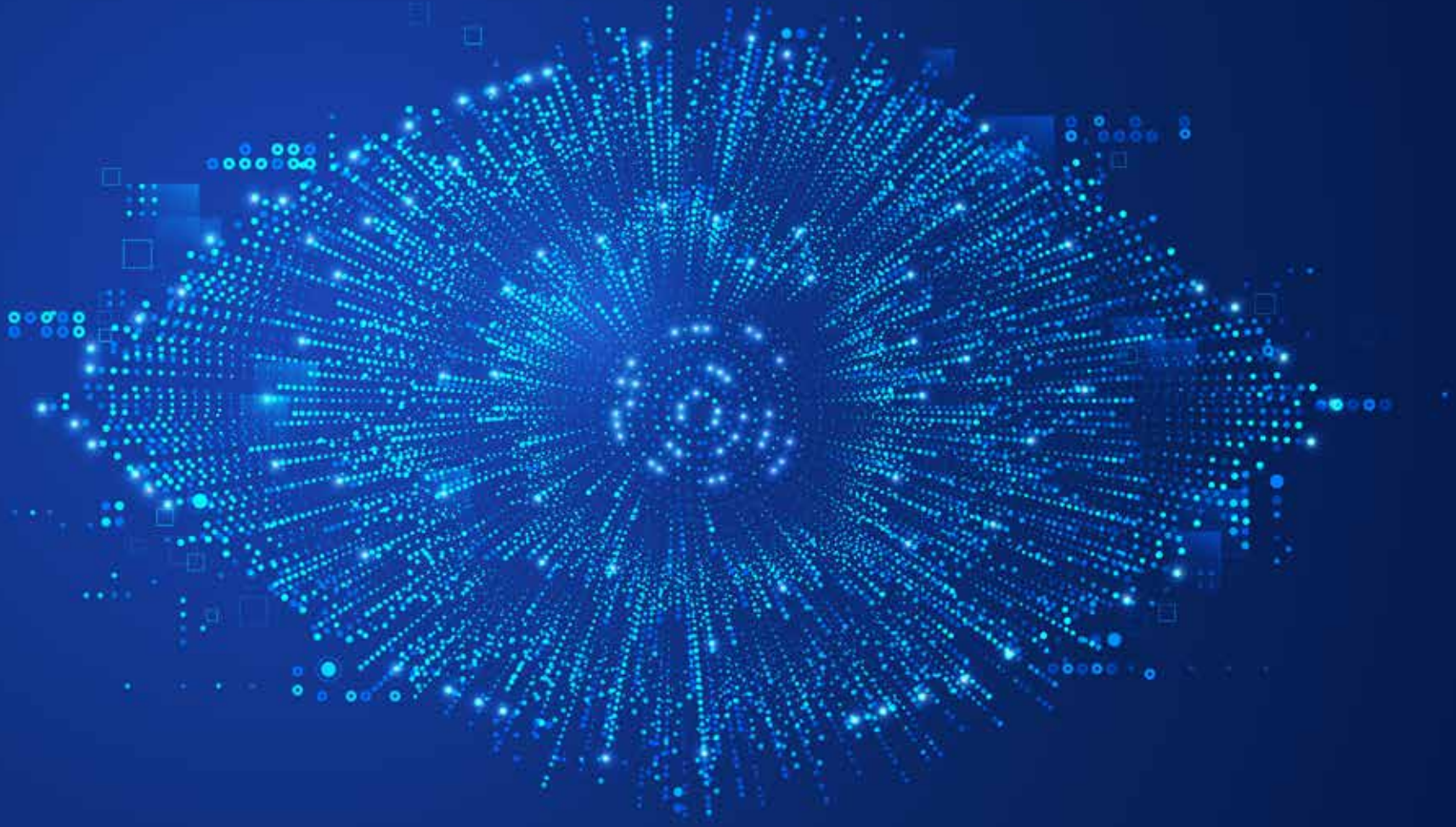
*Panoptikon*dan farklı olarak *sinoptikon*da güç merkezî değildir, aksine dağılır. Gözetlemek artık bir vazife değil sıradan bir alışkanlık hatta bir eğlence addedilir. Ama bu ortamda gözetleyen kalabalık sadece seyirci ya da takipçi değildir; zaman zaman alkışçıya bazen yargıca ya da cellada dönüşebilir. *Sinoptikon*, dijital gözetimin yeni çehresini gösterir: Gözetleyenlerin beklentileriyle birey şekillendirilmeye çalışılır. Böylelikle *sinoptikon*, "seyretmenin iktidarını" üretir. Hepimizin deneyimlediği şekliyle günümüzde sosyal medya bu yapının başlıca zemini hâlini almıştır. Binlerce insan ünlüleri, kanaat önderlerini, siyasetçileri takip eder, izler, onlara dair değerlendirmelerde bulunur. Kimi zaman bireyi konum almaya, taraf olmaya zorlar dijital gözetim. Böylece izleyici, aynı zamanda psikolojik denetim aracına dönüşür.

*Sinoptikon*da birey görünür olmak istese de "taleplere uygun" biçimde görünmelidir. Bu uygunluk ahlaki bir ilkeye değil, çoğu zaman dijital

kalabalığın duygusal reflekslerine bağlıdır. *Panoptikon*da olduğu gibi *sinoptikon*da da gözetim, kişinin iç dünyasından değil dış beklentilerden hareket etmesine yol açar. Hakk'ın rızası ya da ahlaki olan değildir ölçü çoğunlukla; gözetleyen kitlenin alkışını kazanmaya yöneliktir eylemler. Böyle bir çerçevede bireyin, kendisi gibi davranmak yerine kitlenin görmek istediği gibi eyleme geçme riski vardır. Kendisini yargılayan takipçilerine hesap vermek durumunda hisseder birey.

*Sinoptikon*da dijital kalabalıklar kimi zaman da sanal mahkemeler kurar. Sosyal medyada bir kullanıcı, yaptığı bir hata ya da hata olarak değerlendirilen bir eylem sebebiyle binlerce gözetleyen şahitliğinde infaz edilebilir. *Sinoptikon*un infaz yöntemi, adaleti dağıtma şekli ise dijital çağın cezalandırma biçimi olan sosyal medya lincidir. Fakat bu yargılamanın sorumluluğunu çoğu zaman hiç kimse almaz.

"Zandan kaçınma ve birbirimizin kusurunu araştırmama" (Hucurât, 49/12) emriyle Kur'an, başkalarının hayatına yönelen merakın ahlaki sınırlarını çizer. Oysa *sinoptikon* çağında zanlar hakikatin yerine geçer, kusur araştırmak bir hobiye, hatta bir vazifeye dönüşür. Zira *sinoptikon*, gözetlenenlere dair merakı ve yargı arzusunu besler.



Sinoptikonun bir diğer karakteristik özelliği, kişileri, gözetlenenleri görünür olmaya, performans sergilemeye teşvik etmesidir. Gözetim, bu yapıda bir iktidar tekniği olmaktan çıkmış, âdeta bir öznenin kendisini ortaya koyma biçimi hâline gelmiştir. Zira görünmeyen, bu zeminde unutulur, yok sayılır. Kadim bilgeliliğin “Sorgulanmamış hayat, yaşanmaya değmez.” deyişi, *sinoptikonda* âdeta “İfşa edilmemiş bir hayat, paylaşılmamış deneyim, yaşanmamış sayılır.” şekline dönüşür. Dolayısıyla *panoptikondan sinoptikonu* farklı kılan sadece gözetleyen ve gözetlenen rolleri değildir. *Sinoptikonda* disiplin

toplumuyla beraber performans toplumunu, izlenmeye ve izlemeye hevesli olanları da hesaba katmak gerekir. Zira *panoptikonda* çoğunlukla izlenmekten rahatsız olan birey, *sinoptikonda* izlenmemekten rahatsız olur.

Gözetim toplumunda yaşarken ve bu yapıyı anlarken sözü edilen iki boyut; hem *panoptikon* hem de *sinoptikon* birlikte ele alınmalıdır. Dijital gözetimin belirleyiciliğinden uzak kalabilmek, öyle görünüyor ki dijital dünyada gerçek bir özgürlük olarak değerlendirilebilir. Fakat bu, bütünüyle susmak anlamına gelmez

elbette. Bilakis, bu yapının karakteristik özelliklerinin farkında olarak gösterişin buyruğuna girmeden, görünürlük arzusuna teslim olmadan, kalabalığın alkışlarına endeks-

Kaynakça

- 1 Thomas Mathiesen, “The Viewer Society: Michel Foucault’s ‘Panopticon’ Revisited,” *Theoretical Criminology* 1, no. 2 (1997): 215-234.

Safiye Erol'u Okumak için 10 Sebep

Suavi Kemal Yazgi

BİR Safiye Erol, 1902'de Edirne'nin Uzunköprü ilçesinde dünya-ya gelir, 1906 yılında da ailesiyle Üsküdar Selimiye'ye yerleşir. İlköğrenimden sonra önce bir Fransız okuluna, ardından önce Haydarpaşa'daki Alman okuluna, daha sonra da İstanbul Alman Lisesine devam eder. Yazmaya çok küçük yaşta karar verir Safiye Erol. Bir söyleşisinde “Hiç unutmam henüz on yaşında iken içime büyük bir romancı olmak arzusu doğmuştu.” der. 1917 yılında Türk-Alman Derneğinin aracılığıyla eğitimini sürdürmek için Almanya'ya gönderilir. 1919'da Lübeck'te Freesesche Höhere Mädchenschule isimli özel ve yatılı bir kız lisesinden mezun olur. Münih'te Ludwig Maximilian Üniversitesinde felsefe ve edebiyat okur. O günlerde bir profesörü Safiye Erol'a “Sen Türklerin Selma Lagerlöf'ü olacaksın.” der. Selma Lagerlöf, 1909 yılında Nobel Edebiyat Ödülü alan ilk kadın yazar. Erol, 1926'da “Arapçada Çiçek Adları” isimli teziyle şarkiyat alanında doktor ünvanı alır.

1948 yılı Safiye Erol'un hayatı için bir dönüm noktasıdır. 1947'de Samiha Ayverdi ile ve 1948'de de Samiha Ayverdi'nin vesilesiyle “Hocam” dediği Kenan Rifai ile tanışır. Bu tanışma, eğitimiyle Batı dünyası hakkında ufuklara sahip olan Erol'a bambaşka bir dünyanın kapısını açar. *Ciğerdelen*, *Dineyri Papazı*, *Çölde Biten Rahmet Ağacı* kitapları bu tanışmanın verdiği ilhamla kaleme alındı desem hiç de abartılı olmaz. 1951 yılında Safiye Erol, Samiha Ayverdi, Sofi Huri ve Nezihe Araz; Kenan Rifai için 20. Asrın Işığında Müslümanlık adlı kitabı kaleme alırlar. Safiye Erol'un 1962 yılı ramazan ayı boyunca *Yeni İstanbul Gazetes*i'nde tefrika edilen “Çölde Biten Rahmet Ağacı”ndan bir cümle şöyle: “Müslüman kadınlar bilerek veya bilmeyerek erkekte Peygamberimizin vasıflarının izlerini ararlar, bulabildikleri nispette mesut olur, bulamadıkları nispette bedbaht olurlar.”

İKİ Almanca ve Fransızcayla birlikte aldığı şarkiyat eğitimi sayesinde Arapça ve Farsçayı da iyi derecede bilen Safiye Erol, üniversite yıllarında tanıştığı ve *Ciğerdelen* romanına esin kaynağı olan hürriyet mücahidi Hintli bir gence büyük bir aşkla bağlanmasına rağmen peşinden gitmez ve kendi deyimiyle “vatanına hizmeti, aşka tercih etmesi”nden sonra memlekete döner. 1927-1928 tarihlerinde ve Safiye Sami imzası ve Dilara mahlasıyla yazılar yazan Safiye Erol, hikâyeler de kaleme alır. Dergi sayfalarındaki bu hikâyeler, yazarın 1964'teki vefatından çok sonra 2010 yılında *Leylak Mevsimi* adıyla kitaplaşır.

DÖRT 2000'lere kadar Safiye Erol, dar çevrelerin dışında pek tanınmaz. 2000'lerden itibaren hakkında kaleme alınan yazılarda gözle görülür bir artış yaşanır. Farklı dünya görüşlerinden insanlar yazar ve eserlerini konu edinen çalışmalar kaleme alırlar. Edebiyat eleştirmeni ve yazar olan Ömer Türkeş, “Safiye Erol'u Tanırmıydınız?” yazısıyla Safiye Erol hakkındaki düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır: “Türk edebiyatında aşkın en güzel anlatımı onunla başlamıştır, demek hiç de abartılı olmaz sanırım. Belki de vatanını aşkına tercih etmesiyle yaşadıkları, onu böyle güzel romanlar yazmaya yönlendirmiştir. Romanlarında seven olduğu kadar sevilen de acı çeker. Yetmez, okuyucuyu da romanın içine çekerek ona da acı çektirir. Safiye Erol, maddi aşkı mistik aşkla birlikte işleyip eserlerine tasavvufu katan nadir yazarlarımızdan biridir.”

BES Safiye Erol, makalelerinde Mevlana Celaleddin-i Rumi, Yunus Emre, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Hasan Sezai-yi Gülşeni, İsmail Hakkı Bursevi, Kaygusuz Abdal, Dede Efendi, Fatih Sultan Mehmet, III. Selim, Sokrat, Homeros, Shakespeare, Emile Zola, Goethe, V. Hugo, Schopenhauer, Pierre Loti gibi Doğu'dan ve Batı'dan bazı portrelerle İstanbul, Edirne, Bursa, İznik gibi şehirleri ve tabiatla ilgili birtakım konuları ele alır. Konu ve şahıs endeksi zengin yazılar kaleme alır Safiye Erol. Romanlarının arka planlarındaki zenginliği makalelerinde de gözlemlemek mümkündür.

ALTI Hayatında kitabı yayınlanmayan Yahya Kemal Beyatlı'nın bütün eserlerinin neşrinde çok emeği olan ve *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*'ne imza atarak literatüre büyük katkılar yapan Nihad Sami Banarlı, Safiye Erol'u şöyle değerlendirir: "Millî, tarihî mevzular üzerinde hassasiyetle duran Safiye Erol, yeni Türk romanının değerli bir simasıdır. *Ülker Fırtınası* isimli tahlil romanı ve *Ciğerdelen* adındaki Osmanlı tarihinin zafer ve şeref sayfalarından seçilmiş tarihî eseri ve diğer hikâyeleriyle Türk kadın yazarları arasında yerini almıştır."

YEDİ Safiye Erol romanlarında andığı mekânları, şehirlerin kültür tarihi açısından edebî bir dille anlatır. İstanbul ve Edirne, onun birer roman kahramanıdır âdeta. Modern ile geleneğin, Doğu ve Batı'nın çatışma alanı özelde mekânlar, genelde şehirlerdir.

SEKİZ Safiye Erol, "Biz dünyayı kazanmış ve kaybetmiş bir milletin çocuklarıyız." der. Peyami Safa'dan Kemal Tahir'e pek çok yazarın kendi dünya görüşleri çerçevesinde kurdukları Doğu-Batı çatışması/sentezi meselesi Safiye Erol'da da karşılığını bulur. *Kadıköyü'nün Romanı* ve *Ülker Fırtınası*'nda kuşak çatışmasını anlatır. Tarihî bir romana konu olan *Ciğerdelen* sınır boyunda bir kaledir. O sınır boyu Doğu ile Batı arasındaki çatışmanın fay hattıdır âdeta. Selim İleri bu konuda "Romanımıza emeği nice zamanlar gözden ırak kalmış Safiye Erol, özellikle *Ülker Fırtınası* ve *Dineyri Papazı* adlı eserlerinde kadın kahramanlarını, Doğu ve Batı kültürlerinin bir tür sentez kişisi olarak karşımıza çıkarır." der.

ON Şiirsel bir dille harmanlanmış betimlemeleri ve metaforları, Türkçenin estetik potansiyelini en iyi şekilde kullanır. Eserlerinde tasavvuf felsefesi-ne yapılan göndermeler, okuyucuyu metafizik sorgulamalara davet eder. Bir yandan da modernleşme sürecindeki toplumun çelişkilerini, ahlaki ikiyüzlülükleri ve sınıfsal farklılıkları cesurca eleştirir. Tarihsel bağlamda sosyolojik bir okuma sağlar.

DOKUZ

Samiha Ayverdi'nin "uyanık ve tahlilci bir kafa" diye nitelediği Safiye Erol, romanlarında kadınların iç dünyalarını ele alır. Kadın karakterleri güçlü ve çok boyutludur. Karakterlerinin iç çatışmalarını, travmalarını ve arzularını incelikle işler. İnsan ruhunun karmaşıklığını anlama konusunda edebiyatseverlere zengin bir deneyim vad eder.

ZAMANLA ÇARPIŞMAK VE KENDİNLE KARŞILAŞMAK

MEHMET ÖNDER KARAKAŞ

Maryam Moghaddam ve Beh-tash Sanaeeha'nın ortak yönetmenliğinde 2024 yılında izleyiciyle buluőan *My Favourite Cake*; yaşlılık, yalnızlık ve toplumsal normların gölgesinde silikleőmiő bir hayatın kırılğan katmanlarını aralıyor. Yapım, yetmiő yaşındaki Mahin'in gündelik rutinin içinde neredeyse görünmez hâle gelmiş yaőamını, bir akşam yemeği dave-tiyle sarsarak harekete geçiriyor. İran sinemasının kendine özgü suskunluğunu Mahin'in i dünyasında yeniden kuran film, küçük değişimlerin bk anlamlar taőıyabileceėini hatırlatıyor. Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı için yarıőan film, bir yandan İran'da kadın kimliğinin özel ve kamusal alanda yeniden inşa edililiőine dair politik bir zemin sunarken diğer yandan esas gücünü karakterin içsel dönüőümünden alıyor. Her ne kadar yönetmenlerin festival için İran'dan çıkıőlarının yasaklanması, bu bağlamı daha izlenmeden ele veriyor olsa da *My Favourite Cake*, seyircisini asıl olarak sessizliğin içinde byen karőılaőmalarla yzleőtiriyor. Filmi, dıősal bağlamlarının ötesine geçip kendi ritmine kulak vererek izlemek ise baőlı başına bir keőfe dönüőüyor.

Sessizliğin Dönüőtürdüėü

Yaşlılık, genellikle edilgenlik ve nostaljiyle anlatılır. Ancak *My Favourite Cake* bu kalıbı tersyüz ederek Mahin'in i dünyasında olup biteni sessiz ama derin bir uyanıőla aktarıyor. Yetmiő yaşındaki Mahin hayatını "başkalarının" belirlediği sınırlar içinde geçirmiş, zamanla içine kapanmıő bir kadındır. Film, onun dış dünya ile olan iliőkisini, en küçük değişimlerin bile bir tür direniş anlamı taőıyabileceėini göstererek inşa eder. Faramarz ile taşıması, sadece romantik bir karőılaőma değil kendini yeniden inşa etme sürecinin de baőlangıcıdır.

Bu noktada, Mahin'in evi ne çıkar: dar koridorları, loő ıııkları, sessizliği ve karanlık bahçesiyle âdeta onun iç dünyasının somut bir iz düőümüdür. Bu mekân, film boyunca karakterin geçirdiği dönüőümle birlikte canlılık kazanır. Baőlangıçta donuk ve hareketsiz olan ereveler, Mahin'in dış dünyaya açılmasıyla birlikte hareketlenir, ııık yumuőar, renkler ısınır, bahçe aydınlanır. Film, karakterinin zihnindeki deėiőimi görselleőtirmek için minimal ama etkili sinematografik tercihlerle ilerler. *My Favourite Cake*, baőkarakterinin zihnindeki deėiőimi görselleőtirmek için küçük

ama güçlü sinematografik tercihlere baővurur.

İran sinemasında kadın karakterler çoğunlukla sessizlik içinde var olur, duygularını açıkça ifade etmezler. *My Favourite Cake* de bu geleneğe sadık kalıyor. Ancak bu filmde sessizlik, edilgenliğin değil; iten içe byen bir özlemin, gecikmiő bir cesaretin ifadesidir. Mahin, başkalarının beklentilerine göre őekillenen bir hayatın ardından kendi duygularını ve mutluluğunu sorgulamaya başlar.

Bu sorgulama, fırtınalı bir baőkaldırıya değil bir nehrin yön deėiőtirmesi gibi kararlı bir dönüşüme evrilir. Yönetmenler, Mahin'in dönüőümünü sessiz ama hızlı bir süreç olarak ele alır.

Buradan hareketle, yaşlı bir kadının aşkı yeniden keőfetme meselesi, sadece bireysel hikâye değil aynı zamanda toplumsal bir meydan okuma olarak da okunabilir. Modern zamanlardan itibaren kadınlar için yaőlanmak, sadece biyolojik bir süreç değil toplumun onları görünmez kılmaya baőladıėı bir süreçtir. Mahin'in duygularının toplum tarafından fark edilmemesi, filmde sıkça arpıőılan duvarlardan biridir.

Yaşlı kadınlar bir noktadan sonra “artık hissetmeyen” bireyler gibi algılanır. Ancak Mahin’in hikâyesi, bu algıyı kırmaya yönelik bir karşı duruş niteliğinde.

Yönetmenlerin Berlin Film Festivali’ne katılmalarının engellenmesi, filmin sadece bireysel bir hikâye anlatmadığını aynı zamanda İran’daki politik atmosferin bir yansıması olduğunu da gösteriyor.

Sinema Dili ve Karakterin İçsel Dönüşümü

Film, İran sinemasının karakteristik anlatım biçimini benimsiyor. Uzun planlar, durağan sahneler ve karakterin iç dünyasını yansıtan kadraj seçimleri, *My Favourite Cake*’in sinema dilini oluşturuyor. Kameranın Mahin’in yüzünde uzun süre kalması, onun sessiz direncini ve içsel çatışmalarını vurguluyor. Diyaloglardan çok bakışların, sessizliklerin ve mekânsal değişimlerin anlatıyı ilerlettiği bir yapı söz konusu.

Mahin’in yüz ifadeleri, Faramarz ile tanıştıktan sonra değişmeye başlıyor. İlk başta kendini kontrol eden, başkalarının ne düşüneceğini hesaplayan biri olarak karşımıza çıkarken film ilerledikçe hareketleri daha özgürleşiyor. Bu dönüşüm, büyük sözlerle veya keskin çatışmalarla değil ince detaylarla inşa ediliyor.

Işık ve renk kullanımı da Mahin’in içsel yolculuğunu destekler. Mahin’in yalnız olduğu sahnelerde daha koyu tonlar ve durağan bir çerçeve hâkimken, dış dünyaya açıldığı sahnelerde daha sıcak tonlar ve hareketli kamera kullanımı dikkat çekiyor.

Film Künyesi:

2024 / 1 s 37 dk / Dram

Oyuncular: Lili Farhadpour, Esmaeel Mehrabi, Mohammad Heidari

Yönetmen: Maryam Moghadam

Ülke: İran



Bu teknik tercihler, Mahin’in psikolojik yolculuğunu seyirciye hissettiren unsurlar hâline geliyor.

Sonuç Yerine: Kırılğan Bir Arayış

My Favourite Cake, aşk, yaşlılık ve bireysel özgürlük temaları üzerinden toplumsal sınırların nasıl şekillendiğini ve bireyin bu sınırları ne ölçüde aşabileceğini tartışıyor. Film, büyük anlatılar ve gürültülü kopuşlar yerine; küçük ama etkili dönüşümler üzerine odaklanarak izleyicisini karakterin iç dünyasına davet ediyor. Mahin’in hikâyesi, özgürlüğün her yaşta mümkün olabileceğini ancak

bunun için içsel bir dönüşümün kaçınılmaz olduğunu gösteriyor. Final sahnesinde Mahin’in yüzünde beliren ifade, onun geçmişle ve kendiliğiyle kurduğu yeni ilişkinin sessiz bir dışavurumudur. Film, karakterin tam anlamıyla özgürleşip özgürleşmediğine dair net bir hüküm sunmaz; ancak onun kendiyle barışma çabasını dönüşümün ilk adımı olarak ön plana çıkarır.

My Favourite Cake, kelimelerden çok boşluklara, gürültüden çok sessizliğe yaslanarak; görünmeyeni görünür kılma iddiasıyla izleyicisini düşünsel bir yolculuğa çağırıyor.

GEÇMİŞ ZAMANIN PEŞİNDE

MERVE NUR YALÇINKAYA

Bir sonbahar akşamındaydık. Bilirsiniz biraz soğuk ama yazdan çıkmanın da bir esintisi vardır bu mevsimde. Eğer yazın vedasını kabul ettiyseniz doğanın bir ikramıdır sonbahar rüzgârları, kavrulan toprakların üzerine...

Pencerenin aralığından gelen rüzgâr, tereğin sol üst köşesindeki gaz lambasını salladı. Şingirtısına dönüp baktım ki rahmetli anneannemin göz bebeği incinmesin, kırılmasın diye. Pamuklara sarıyorum onu bir bebek gibi. Tek o kırılmasın benim ruhum kırılsın. Sahi ruh da mı kırılırdı, kırılıyor işte...

Anneannem çok ince ruhlu bir kadındı. Eli kuru dala değse benim gözümde çiçeklenirdi orası... Ondandır bu lamba benim için inciden kıymetli. Elimi istemsizce lambayı yakalarken buldum. "Tozlanmış mısın sen? Biraz da yağ koyalım içine, şimdi oldu tamam..."

Elektrikler varken bu gaz lambası da niyeydi? Çağ dışında kalmış gibi. Hayır ben kıymet çağı içindeydim, kadir kıymet bilirdim yani. Emeği vardı üzerimde. Ben de yadigârı korumayı borç bildim. Yanan gaz lambamı aldım bir elime. Yürüdüm ve cam kenarına ulaştım. Gökyüzü maviliğini grilik katmış bulutları da peşine. O sırada biri bana sesleniyordu. "Çay ister miydin?" "Çaya hayır denmez." dedim ve tatlı bir tebessümle cümlemi bitirdim. Annemle sükût köşesine dönen cam kenarından can kenarına dönüş yaptım. Canımın kenarında ne işi vardı, içindeydi zaten. Gözden göze, ruhtan ruha bir yol vardı.

Arefe gününde yine andık bu gaz lambası sayesinde güzel anılarımızı. Bazen küçük detaylar ile büyük yolculuklara çıkılır. Bir âlemde yaşayıp diğer âlemdeki birini özlemek gibi. Hayaller âleminden gerçekler âlemine ermek gibi. Görünmez bir bağ vardır aralarında. Biz göremiyoruz diye gerçek olamayacak değildi ya. Sevdiklerimiz her âlemde sevdiklerimizdi. Allah'a emanetlerdi. Sanki eski zamanların kendine göre bir havası vardı. O zamanları özlemiş olacağız ki biz de o havayı evin bir köşesinde de olsun yaşatmak istiyorduk. O köşede olsa olsa havadar güneşli bir yandan da hüznü bir köşe olmalıydı. Zaten ben nostalji severim. Ankara'da Hamamönü neyse bizim evde de camın önü oydu. Şoray'ın, Arkın'ın fotoğraflarıyla doluydu ev. Doksanlar kuşağı gibi diyebiliriz. Ne hissediyorsak o kuşağa aitiz bence. Bu eskiliği seviyorum ki evdeki üyeleri de benimsetmişim. Onlar da hâllerinden memnunlar, iyi ki varlar. Böyle düşüncelere dalarken bir cümleyle sükût hâlimizi muhabbet hâlimize dönüştürmek istedim. "Belki tereğin altına plak köşesi de yaparız?" diye sormuş bulundum. O da bana "Ayrı durduğunda birini özleyen parçalar bunlar. Birbirini tamamlamış olurlar, güzel olur canım, nasipte varsa yaparız." yanıtını verdi. İnce ruhlu olmak güzeldi, nasipliydi vesselam. "Olur tabii nasip." diye ekledim. "Bıraktım oluruna." dediği gibi şairin.

İçimiz özlem gözümüz yaşla doldu.

Geçip giden zamanın telafisi olur mu?

Bir yadigâr ile aldın gönlümüzü.

Ahirette de solmasın gözün, gönlün, nur yüzlü...

Birer Fatıha hediye ettikten sonra rüzgârın sürüklediği kuru yaprakları izleye izleye vakit geçirdim. Onlar da vardı, canlıydılar. Kuruyup döküldüler mevsimleri geçince. Olması gerektiği gibiydi, güzeldi.

Velhasıl her şey zamanında güzeldi. Geçmiş geçmişte severdik elbet. Geçmesin diye şimdiye köprüler kurduk. Hüznle ve özlemlerle yürüdük.

*"Sonra ansızın o hatıra karşımda beliriverdi. Bu tat, Combray'da pazar sabahları Leonie halamın günaydın demeye odasına gittiğimde, çayına ya da ıhlamuruna batırıp bana verdiği bir parça madlenin tadıydı."

Bu köşe, Marcel Proust'un *Geçmiş Zamanın Peşinde* adlı eserinden ilhamla hazırlanmıştır.



Türkiye Yazarlar Birliği (TYB)
2024 Yılı Yazar, Fikir Adamı ve
Sanatçıları Ödülleri Erzurum'da
düzenlenen törenle sahiplerini buldu.
Roman, hikâye, araştırma, deneme,
inceleme, dergi, habercilik, hatıra, gezi,
televizyon programı, sinema filmi ve
tercüme gibi otuz dört ayrı kategorideki
ödülleri sahiplerine verildi.
"Yılın Dergisi"
kategorisinde ödüle layık görülen
Geçerken'in ödülünü ekip adına
Sümeyye Özgen ve Selma Maşlak aldı.

**NE
HABER?**
Hazırlayan:
ELİF GÜL MAHUR SALI



Metal atölyesi
bulunan Bursalı
sanatçı Rıdvan
Sevim ile
Hollanda'da
yaşayan endüstri
mühendisi
Ahsen Eren,
savaşların çocuklar
üzerindeki
yıkıcı etkilerini
alüminyum döküm
teknikleriyle yüz
kırk kilogramlık
Kayıp Masumiyet
tablosuyla anlattı.



Ketebe Yayınları,
kaleme alınmaya
başlanmasının
100. yılı anısına
Elmalılı'nın *Hak
Dini Kur'an Dili*'nin
sekiz ciltlik özel
baskısını okurlarıyla
buluşturdu. Bu eser,
yazma nüshalara
dayalı olarak *Elmalılı
Meali*'nin tefsirden
ayrı ilk tenkitli neşri
olma özelliğini
taşıyor.



Bu yıl beşincisi
düzenlenen Esenler
Öykü Günleri, 11-
13 Nisan'da Dr.
Kadir Topbaş Kültür
Sanat Merkezi'nde
gerçekleşti. Yıldız
Ramazanoğlu ve
Cemal Şakar'ın onur
konuğu olduğu
etkinlikte, Filistin
direnişine dikkat
çekmek ve bu önemli
mücadeleyi edebiyat
ile gündeme taşımak
amacıyla "Direniş:
Gazze" teması
işlendi.

